Anton Pann

Din năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

Lector: GHEORGHE ZARAFU
Tehnoredactor : FLORICA PREDA

Bun de tipar: 14.04.1983
Apărut: 1983
Coli de tipar: 4

Comanda nr. 30108
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii",
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Anton Pann

Din năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea

Prefață, tabel cronologic și aprecieri critice de **Henri Zalis**

Editura Ion Creangă, București, 1983

Ediție pentru școlari, alcătuită în redacție de Gh. Zarafu, pe baza textului ediției revăzute, îngrijită de I. Fischer : Anton Pann — **Povestea vorbii**, Editura Minerva, 1975.

Dacă am închipui tabloul acestor locuri de la Dunăre, cum se contura el după anul 1800 și pînă spre 1840, atenți la contrastul colorat de mentalități, cu zarafi și calici, cu tîrgoveți și slugile lor, panduri și breslași, cu boieri și țărani, cu copii și bătrîni, cu moraliști expresivi, conformiști și alte soiuri de personaje mai mult sau mai puțin pitorești — am vedea că ne întîmpină o lume foarte amestecată, triumfînd prin rîvna cu care se dăruiește surprizelor și încurcăturilor, dibuirilor și disputelor. Poetul și cronicarul ei se numește Anton Pann. Datorită inteligenței native, el descinde în această lume ca un observator fin și nemilos. Fiindu-i cîntărețul nemijlocit, are calitatea de conștiință cea mai potrivită. Nu se confruntă cu sine, nu are nevoie să se aclimatizeze, este omul locului și, cumva, datorită umorului, emanația firească a lumii pe care o întrupează. Și ale cărei năravuri proaste vrea să le curme. Unii cercetători s-au obișnuit s-o claseze drept balcanică. În termeni etnografici, așa și este. În termeni istorici, lucrurile stau puțin mai complicat, Anton Pann neputînd fi redus la o singură dominantă.

S-a născut cînd veacul al XVIII-lea încerca să-și afle o identitate iluministă. La București, orașul cu glodul mahalalelor lui compensează condiția sa mijlocie cu plăcerile vieții. Prin urbe trec convoaie de mărfuri, traiul de toate zilele cere perseverență, cum și luciditate. Un autodidact ca Anton Pann, autodidact de geniu, căci

ajunge el însuşi să se exprime în diverse formule : culegător de cîntece, tipograf, compozitor şi meseriaş, ambiţionează să-şi depăşească profana condiţie pentru a deveni un artizan de tip enciclopedic. Vrea să dea noi înfăţişări celor mai variate subiecte. Vrea să şi amuze, şi exemplifică în versuri hazoase graiul popular şi fantezia anonimă. Într-un spaţiu fabulos, Pann aduce cu sine farmecul unei fantezii vitale şi exuberante, anunţîndu-i pe Creangă şi pe I. L. Caragiale.

Munteanul Anton Pann propune pentru epoca lui (1796—1854) o foarte interesantă proiecţie a firii omeneşti. Vom afla de la el multe învăţături despre pizmă şi neomenie, negoţ şi depravare, beţie şi nerozie ; s-ar zice că el se înscrie ca un mare pictor al năravurilor, un fel de înţelept surprinzător, oricînd gata să comunice în manieră populară totul despre contemporanii săi. Dar, spre deosebire de un Vasile Aaron, alt moralist al vremii, el aduce în „proverburile" pe care le adună şi în vorbele de duh cu care îşi presară comentariile, o milenară înţelepciune. În acest sens Anton Pann este şi scriitor. *Povestea vorbii* (1847, 1853) sau *Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea* (1853) fiind, ca inedit şi suflu, două documente ale unei ample iscusinţe de povestitor captivant şi vesel.

Sigur că scrierile lui Anton Pann sună adesea anecdotic, bunul lui simţ cheamă la o conduită armonică, iar încriminările lui vizează muşcător deprinderi ridicole, slăbiciuni detestabile. Într-un capitol (al optulea) din *Hristoitie sau Şcoala moralului* el recomandă banal : „Asemenea te păzeşte / Să nu mănînci lăcomeşte, / Pripit, au cu grabă mare, / Ce cînd nu ai săturare". Este limpede că prima reacţie va fi să credem că poetul scrie manuale ale bunelor deprinderi uzuale. Nu e inexact. Doar că Anton Pann face mai mult, ţinteşte mai departe : el nu suferă urîţenia fanariotă şi, ca spirit latin, îşi dă pe faţă dezideratul şi îngrijorarea. În tot ce spune se recunoaşte spi-

ritul adaptat scopului social al civilizării : „Cu ochii nu te abate / Împrejur, l-alte bucate / Care-s la masă aduse / Şî-naintea altor puse. / Este foarte fără minte / Să răpeşti, să iei mîncare, / Fără nici o ruşinare : / Or din poame ce vor pune / Să alegi cele mai bune. / Ci gustu-ţi îndestulează / În partea cea despre tine, / C-aşa e cinstit şi bine".

Unitatea recomandărilor pannești ne trimite spre acest obiectiv final : să aplanăm uimitorul contrapunct între ce înseamnă demnitate şi infatuare, în speranţa că, procedînd astfel, ne înscriem în mişcarea ascendentă a civilizaţiei. Spre această civilizaţie tinde — plin de superioară ambiţie — Anton Pann. A vorbi despre şotiile eroilor săi nu este niciodată suficient. Scriitorul a fost editor de texte şi profesor, dar să nu uităm că s-a angajat, în tradiţia paşoptistă, să fie şi luminător. Aşa cum îndemna programul *Daciei literare*, din 1840, a organizat, oricît de grele i-au fost condiţiile de viaţă, difuzarea tipăriturilor sale prin mai toate provinciile româneşti. Şi chiar cînd nu acoperea cheltuielile de drum, n-a încetat să creadă în climatul prielnic dezvoltării culturale, canalizîndu-şi întreaga energie în tot felul de investiţii ale spiritului constructiv : tipografii, culegeri de texte şi colportaj de texte, sprijin material acordat celor animaţi de „duhul naţional".

Ca şi Dinicu Golescu, mai înainte cu un deceniu, în acea peregrinare a spiritului valah prin Europa (vezi *Însemnare a călătoriei mele*, 1826), Anton Pann sădeşte în cititori cu *Povestea vorbii*, prin lungul şir de pilde, sentimentul că nimic nu e mai de preţ ca armonia interioară.

Buna potrivire între esenţă şi aparenţă — iată lecţia esenţială. La modul ironic poetul persiflează eterna nemulţumire a celor cu nobleţea împrumutată : „Ce mîncăm nu ne hrăneşte, / Ce bem nu ne foloseşte, / Căldura

ne bolnăveşte, / Frigul cel mic ne răceşte, / Umbletul ne oboseşte, / Şederea ne moleşeşte ; / Orcum neted nu ne vine ; / De orşice nu n-e bine".

Într-un frumos şi pilduitor portret pe care îl consacră acestui Esop modern, Tudor Vianu respinge caracterizarea lui Anton Pann drept folclorist. Nu s-a mulţumit să culeagă vorbe de duh. Ca filozof popular, el a visat la o vîrstă, limpede precizată, a atitudinilor clare. Temele lui de aici vin : din refuzul imprudenţei, al intoleranţei şi improvizaţiilor.

Cine trece cu dreaptă zăbavă prin *Noul Erotocrit* şi, cu osebire, prin fermecătoarele isprăvi intitulate *Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea,* va afla în Anton Pann altceva decît un pierde-vară al cafenelei. Poveştile lui ţin loc de răspunsuri, însă formula morală are o limpezime sigură, fineţea şi dibăcia etică încrezătoare în chiar tălmăcirea ce capătă curs.

Iată, de exemplu, cum sub un enunţ simplu : „Pîine, la foame, udată / E cea mai dulce bucată", urmează sceneta şi încheierea cu bătaie lungă :

Nastratin Hogea odată pe fiul său l-a-ntrebat
Niscaiva zaharicale vreodată d-a mîncat.
Copilul său îi răspunse că n-a mîncat nicidecum.
Hogea îl întreabă iarăşi : — Dar ce mănînci tu acum ?
Pîine uscată cu apă. Hogea zise : — Aşadar,
Socoteşti tu c-ar fi în lume vrun alt mai dulce zahăr
Ca astă pîine uscată de o uzi şi o îmbuci,
Cu atîta gust şi foame cît şi-altui poftă-aduci ?

Duhul balcanic al operei sale patinate de timp va fi avut o rezonanţă bizantină. Este doar una din ipotezele, din situaţiile sub care îl cunoaştem. Aidoma unei scene pe care se perindă felurite apariţii, Anton Pann este cînd justiţiar, cînd mucalit, cînd naiv, cînd anacronic.

Dar alegoriile lui sînt la fel de vii pe cît îi sînt şi măştile. Cum am arătat, fiecare în parte închipuie o po-

sibilă gramatică a greşelilor. Să ne oprim la *Din tocmeală neînţeleasă, / Bani dînd, rămîi fără casă* ; poetul face aluzie la tranzacţiile cu subtext esopic. Acest subtext este aidoma cuiului lui Pepelea ; dintr-un simplu cui i se trage bogatului amator de chilipiruri urmarea că pierde banii. Paguba îl sileşte să admită că s-a păcălit în vreme ce Nastratin se alege cu casa şi banii în numele dreptăţii.

Gîndirea practică a lui Anton Pann, în versiunile sugestive ce-şi ţes sub ochii noştri hazul, are de partea ei o gravitate particulară. Că în *Planul simigiului* care face tot soiul de socoteli ; uită de ele pînă la urmă şi îşi dă planul peste cap...

*

Cînd, citindu-l pe Anton Pann, ajungem la încredinţarea că talentul său a făcut posibile atîtea întruchipări literare, de la Ion Creangă la Ion Barbu, nu ne mai miră defel simpatia cu care l-a privit Eminescu numindu-l „finul Pepelei, cel isteţ ca un proverb". Şi tot Mihai Eminescu, suprem elogiu, va afirma : „Anton Pann era un scriitor cu mai mult talent şi mai de spirit decît o sută dintre ofticoşii care fac astăzi «esprit» prin gazete".

Acest omagiu venit din partea geniului naţional recunoaşte în autorul *Povestei vorbii* un purtător de cuvînt al fondului popular românesc, al acelei vîne folclorice din care s-au îndestulat snoave, glume, maxime, anecdote, poveşti, fabule.

Înaintaşul nu poate fi lăsat, oricîte raţiuni sentimentale ar pleda pentru acest act comod, în zona unui simplism de confort glumeţ şi odihnitor. Scria el : „Pîn mahala la Izvor / Şi la Breslea în pridvor, / Dar mai mult şi mai virtos / Pe la Tăbacii de jos, / Unde petrec la vin bînd / Şi împreună cîntînd". Dar asemenea stihuri lăutăreşti sînt doar o parte din ceea ce cu tragere de inimă a dat la iveală mintosul Anton Pann. La o atentă, dreaptă privire, cîntecele de lume, şi în general toate textele lui,

denotă multă probitate și exigență. Cum am arătat cu referire la păţaniile lui Nastratin Hogea, sînt necesare disocieri între ceea ce simplist s-a crezut a fi opera unei ingenuităţi, a unei naturale plăceri de a ironiza și distra și dorința discretă de a transmite învăţăminte, de a corecta, unele tare morale. Niciodată copilăros în sensul de înghiţitor de gogoși, Anton Pann, cu tot didacticismul aparent, scrie o operă neîncetat stimulată de imperativul bunelor modele. În alt fel, același obiectiv este avansat de pașoptiști. Alăturat lor, Anton Pann, chiar dacă mai modest la ambiţii, nu rămîne mai puţin implicat în transformările societăţii românești.

În condiţiile efervescenţei culturale care își făcea loc în Ţările Române după pacea de la Adrianopol, Anton Pann sprijină cu scrisul său spiritul înnoitor. În scrierile lui circulă vîntul proaspăt al vorbelor pătrunse de finalizarea primenirilor :

Din vorbă în vorbă, vorba se deschide.
Din vorbă în vorbă iese adevărul.
Din vorbă se face fapta și din faptă vorba.
Cuvîntul e ca vîntul, nu se ajunge nici cu armăsarul,
nici cu ogarul.

Dar indiferent de circumstanţele concrete, vocaţia acestui mare educator nu e delectabilul, ci perfectibilul. Cînd ne apropiem de elogiul pe care îl face învăţăturii, ne dă o dată mai mult propriul său argument. Tînărul ce se angajează ucenic și nu are răbdare să deprindă tainele profesiei primește lecţia meritată de la meșter : „La orcare meserie e cîte un secret mic, / Care cine nu-l învaţă, lucrul lui e de nimic ; / Mulţi numai văzînd cu ochii la un meșteșug lucrînd, / Nu se supun să-l învețe, în părerea lor zicînd : / „Asta este lucru lesne, în scurt timp l-am învăţat, / De ce să slujesc cu anii, să muncesc ca un argat ?“ / Dar la asemenea oameni ce se fac singuri dibaci, / Nu le dau nume de meșteri, ci le zic proști

şi cîrpaci : / Că lucru lor totdeauna este ca de ucenic, / Şi prin urmare şi preţul e decît la toţi mai mic".

În peisajul nostru literar din jurul anului 1850, pledoaria lui Anton Pann pentru omul care este stăpîn pe meseria lui, are darul să rezume un fel de a fi. Căci asemenea atîtor bucureşteni de duh, Anton Pann nu vrea să irosească nimic. Simplitatea şi înţelepciunea îi cer să-şi cîştige cu osteneală pîinea de toate zilele.

Dar dincolo de tribulaţiile biografice, dincolo de faptul că şi-a trăit existenţa ca operă şi opera drept formă de existenţă, Anton Pann s-a smuls anonimatului sublimînd cu pana legende şi înscenînd ingenios un spectacol plin de miez moralizator.

Ştiind că folositorul şi plăcutul merg bine împreună, înţeleptul a ştiut să le împletească mereu. Şi întocmai ca în *Povestea vorbii,* unde istorioarele au fiecare fabula lor (despre lenevie, prostie, minciună etc.), înţelesul mai general, cel original şi valoros prin felul în care combate ideile greşite, devine o laudă a poporului român, popor asuprit adesea, totuşi în stare să se regăsească, superior asupritorilor săi, descoperindu-şi sieşi bucuria şi hotărîrea cu care poartă în inimă certitudini fundamentale.

La Anton Pann toate acestea nu fac decît să-i verifice uimitoarele disponibilităţi, să evidenţieze că artistul a fost şi rămîne exponentul sufletului naţional, încrezător în lumina ce aparţine prezentului etern.

Va fi de văzut în joviala lui iscusinţă de a rezuma idei (ca în *Povestea vorbii),* un mare meşteşug de bunsimţ mintos, cu oroare de vorbe mari, trăgîndu-şi dintr-o cumpătare continuă puterea să ducă mai departe tot ce atestă arta eficace de filozof popular, mai presus de aerele distante şi rigide ale predicatorilor de ocazie. Cîteva exemple, intrate în vorbirea de toate zilele : „Scumpul mai mult păgubeşte şi leneşul mai mult aleargă" : „Mai bine trăieşte un sărac lipit decît un bogat zgîrcit" ; „Fiece

nebun ştie să cîştige bani, dar nu ştie să-i păstreze. / Cine nu cruţă paraua, nici de galben nu-i e milă".

Ca şi în *Povestea vorbii*, *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea* (1853) pendulează între znoavă şi parabolă, între glumă şi acel înţeles metamorfozat în „Istorie de sine stătătoare" : „Vezi bîrna din ochiul tău / şi nu vorbi pe alt de rău".

Ca şi la Nicolae Filimon, autorul *Ciocoilor vechi şi noi*, Pann ia din comedia umană tîlcul omenesc. Dar unde Nicolae Filimon exagerează, ca să declanşeze mecanismul ironiei corosive, Anton Pann se mulţumeşte volubil să amendeze răul.

La o lectură atentă, înrudirea cu strălucitul rafinament caragialesc din *Kir Ianulea*, *Abu-Hassan*, *La hanul lui Mînjoală* iese în relief. I. L. Caragiale a distilat ce fusese incipient la Anton Pann. Nu vom insista asupra devenirii acestui filon. Vom nota doar că la izvoarele sale, poate în verva şi vitalismul nastratinesc, balcanismul acestuia se lasă descifrat ca un prim model. Moralismul, oricum, porneşte din acele prime şarje încadrate de Anton Pann într-un dinamism nord-dunărean inepuizabil. Trimiterile la umanitatea dunăreană contribuie la iluminarea acelor valenţe, cărora miezul filozofic le-a asimilat bogăţia pentru ca, regenerînd-o succesiv, s-o recomande şi în conexiunea ei universală.

...Tolba lui Anton Pann numără, cum am văzut, feluri daruri şi destule săgeţi. Unele, bine ascuţite, şi-au atins ţinta. Tonic, gîlcevitor, ataşat datinilor şi setos de primeniri, Anton Pann este sortit unei largi audienţe ; ca orice artist policrom, are amplitudinea şi pregnanţa unui bun cultural. Îi sîntem recunoscători pentru că a grăbit schimbările intervenite în societatea românească din prima jumătate a veacului trecut şi a declanşat valorificarea superioară a producţiilor folclorice.

Henri Zalis

ÎNVĂȚĂTURA DATĂ RĂU SE SPARGE ÎN CAPUL TĂU

Nastratin era un hogea (dascăl sau învățător)
Care a rămas de basnu pînă astăzi tutulor,
Pentru că era din fire cam p-o ureche, nezdrăvan,
Nu-l găsești însă în faptă să fi fost vreun viclean ;
El șezînd odată-n școală, ce îi dete-n simplul gînd :
— Ascultați, copii — le zise (cu-ntîmplare strănutînd) —
Să știți d-astăzi înainte că eu cînd voi strănuta,
Toți bătînd îndată-n palme să-mi ziceți hair-ola [1] !

Cu-ntîmplare dar odată găleata în puț căzînd
Și cu ce să scoată apă pentru școală neavînd,
Hogea porunci îndată ca din toți ai săi școlari
Să se lase-n puț s-o scoată vreunul din cei mai mari ;
Merg școlarii toți în grabă, pe lîngă puț se adun,
Dar privind ș-adînc văzîndu-l, n-a vrut să intre nici un.

Deci văzînd că coraj n-are nici unul din cîți era,
Hotărî-n cele din urmă el într-însul a intra ;
Ș-așa dezbrăcat de toate, cu capul gol și desculț,
Legat cu un streang de mijloc, școlarii-l lăsară-n puț ;
După ce găsi găleata și după ce o legă,
Către școlari dete gură și să-l tragă le strigă ;
Ei pornind cu toți dodată să-l tragă în sus de jos
Și tocma cam pe la gura puțului cînd fu el scos,

[1] Să fie de bine. (n. a.)

Razele luminii-ndată îl gîdilară în nas
Și începu să strănute una-ntr-altă-n acel ceas ;
Ei cum aud că strănută aminte-n grab ș-au adus
De porunca lui cea dată (după cum am spus mai sus)
Și cu toții deodată funia din mîini lăsînd,
Începur-a bate-n palme și „hair-ola !" strigînd.
Bietul Hogea cade-ndată ca un dovleac jos trîntit
Pînă-n fund, își sparse capul, de pereți fiind lovit.
După ce ieși în urmă d-acei nerozi copii tras,
Jupuit ca vai de dînsul, la picioare, mîini și nas,
Zise : — Nu e vina voastră, ci-a mea, că n-am judecat,
Ș-astfel de cinste neroadă ca să-mi dați v-am învățat,
Care-n cele după urmă din pricina-i ajunsei
Cu picioare, mîini belite și cu cap spart m-alesei.

PÎINE, LA FOAME, UDATĂ E CEA MAI DULCE BUCATĂ

Nastratin Hogea odată pe fiul său l-a-ntrebat
Niscaiva zaharicale vreodată d-a mîncat.
Copilul său îi răspunse că n-a mîncat nicidecum.
Hogea îl întrebă iarăși : — Dar ce mănînci tu acum ?
— Pîine uscată cu apă. Hogea zise : — Așadar,
Socotești tu c-ar fi-n lume vrun alt mai dulce zahar
Ca astă pîine uscată ce o uzi și o îmbuci,
Cu atîta gust și foame cît ș-altui poftă aduci ?

**CÎND SE GĂTEȘTE ÎN LATURI,
NUMAI DIN MIROS TE SATURI**

Nastratin Hogea-ntr-o seară la fereastră cum ședea
Își lungea nasul aiurea, p-alții fără a-i vedea ;
Trecînd unul din prieteni : — Ce miroși ? l-a întrebat.
— Vecinul meu — el răspunse — gătește scumpe mîncări,
Și de-al lor miros mă satur, trăgîndu-l cu gust prin nări.

**GRIJILE-S LA CREDITORI
MAI MULT DECÎT LA DATORI**

Unul, întîlnind pe Hogea, s-a oprit a-l întreba
De ș-a plătit datoria. Iar el îi răspunse : — Ba !
— Dar ce umbli fără grijă, cînd te știi că ești dator ?
— Grija — zise el — s-o poarte cel ce este creditor.

**CÎND CERI ȘI NU ȚI SE TRECE,
TE-NTORCI CU INIMA RECE**

Într-o zi viind la Hogea un prieten i-a cerut
Să-i dea frînghia de rufe, numai pentru un minut ;
— De n-aș avea, Hoge zise, vreo trebuință de ea,
Ț-aș fi zis cu toată voia : poftim, frate, de o ia ;
Dar am să întinz pe dînsa, să usuc niște pospai [1].
— Nu-mi spui — acela răspunse — că nu vei să mi-o dai ?

[1] Făină.

— Bine vezi tu — Hogea zise — că e vorba cam aci
Şi mai mult nu e de lipsă să stau a ţ-o tălmăci.

DACĂ N-AI SĂ MERGI CĂLARE
NU UMBLA LA-MPRUMUTARE

Unul a venit odată ş-îndrăznind ca un vecin
A cerut să-i dea măgarul pentru un ceas Nastratin ;
El răspunse, zicînd : — Frate, bucuros ţi l-aş fi dat,
Dar nu-l am acasă astăzi : altui l-am împrumutat.
Măgarul din grajd dodată a răcnit într-acel ceas.
— Spui că nu-i — zise vecinul — şi na, iaca al său glas !
Iar Nastratin îi răspunse : — Ce ? tu nu crezi ce-ţi spui eu ?
Mai mult crezi tu pe măgarul decît chiar cuvîntul meu ?

CASCĂ OCHII LA TOCMEALĂ
IAR NU DUPĂ CE TE-NŞALĂ

Murind lui Nastratin Hogea măgarul ce îl avea,
Socoti cum să mai scoată din paguba sa ceva ;
Şi aşa tăind cu el capul magarului celui mort,
L-a-nfăşurat pe deasupra binişor cu nişte tort ;
Apoi cu acest ghem mare în piaţ' să-l vîndă mergînd,
Se puse şi el cu dînsul cu alţi vînzători în rînd ;
Stînd aci, veni îndată un ovrei cumpărător,
Carele de chilipire era-n piaţ' precupitor ;
În vreo cîteva cuvinte învoindu-se din preţ,
Îi zise cumpărătorul (văzîndu-l prea greuleţ) :
— Dar ce are ghemu-ntr-însul, de vine greu la cîntar ?
Nastratin Hogea răspunse : — Iaca un cap de măgar !

Dacă-l mai întrebă încă și-îi răspunse tot la fel,
Socoti cumpărătorul că îl face prost pe el.
Și scoțind îi dete-n mînă banii cît i s-a căzut,
Care Nastratin luîndu-i, se făcu grab nevăzut.
Pe cumpărătorul însă cugetele nu-l lăsa,
S-apucă, desfăcu ghemul cum a mers la casa sa,
Și abia găsi pe dînsul numai o oca de tort,
Iar celelalte ocale capul măgarului mort.

„Mai mare daraua
Fu decît ocaua."

Ce să facă ? ! Pleacă iute să-l caute necăjit,
Dar Hogea, cum luă banii, la casa sa a fugit ;
El însă tot căutîndu-l prin piață de a-l mai vedea,
Abia la o săptămînă putu cu el ochi să dea,
Și puind mîna pe dînsul, judecății-n grab l-a dat,
Arătînd cu jeluire cum și ce fel l-a-nșelat.
Fiind dar Nastratin Hogea la judecată adus,
El totodată de față și dovezile ș-a pus,
Cum că i-a spus adevărul, că e un cap de măgar,
Cînd i-a făcut întrebare de ce e greu la cîntar.
Judecata pe temeiul dovezilor drept dînd dar,
Cumpărătorul rămase cu capul cel de măgar.

UN NEBUN FĂGĂDUIEȘTE ȘI-NȚELEPTUL S-AMĂGEȘTE

Într-o zi, Nastratin Hogea, ceartă c-un vecin avînd,
Fuse tras la judecată, pentru dînsul jalbă dînd ;
Nastratin plecînd să meargă spre a se înfățișa,
Băgă-n sîn un pietroi mare și se-nfățișă așa ;
Cînd pîrîtorul de dînsul spunea cîte îi plăcea,
Nastratin pe taină sînul își arăta și tăcea.

Judecătorul văzîndu-l că își bătea sînul plin,
Toată dreptatea o dete în partea lui Nastratin ;
După ce jeluitorul fu d-aci afară dat,
Zise lui Nastratin Hogea : — Scoate ce mi-ai arătat ;
El scoțînd îndată piatra, o puse cu cinste jos
Și se trase la o parte, cu chip prea politicos.
— Dar ce este asta ? zise judecătorul bătrîn ;
— Este darul, el răspunse, ce ți-l arătam în sîn.

HAINA MAI MULT E PRIVITĂ DECÎT PERSOANA CINSTITĂ

Nastratin Hogea odată fiind la nuntă chemat,
Se duse în haine simple, ca sărac biet îmbrăcat ;
Nuntașii astfel văzîndu-l nici în seamă nu-l băga,
Ci pe cei cu haine scumpe să trateze alerga ;
Și după ce așezară la masă pe toți frumos,
Îl puseră și pe dînsul în colțul mesii de jos.
Nastratin văzînd aceasta, se sculă-n grab alergă,
Și la un al său prieten să-i de-a hainele-l rugă ;
Dîndu-i hainele acela, se-mbrăcă galant pe loc,
Puse și-o blană asupră-și, cu postav roșu de foc,
Și așa mergînd el iarăși la nunta ce-a fost chemat,
Cum îl văzură nuntașii, cu cinste l-a-ntîmpinat :
— Poftim, poftim, Hogea-*efendi* [1], către dînsul toți zicînd,

L-a pus tocma-n fruntea mesii, fiecare loc făcînd.
El dacă șezu la masă ș-a-ntins mîneca în vas,
Zicînd : — Poftim, poftim, blană, mănîncă ce e mai gras !
Îl întrebară nuntașii : — Hogea-*efendi* ! zicînd,
Pentru ce o faci aceasta, ș-întingi mîneca, mîncînd ?

[1] Domnule (tc.)

— Pentru că, el le răspunde, eu întîi cînd am venit,
Cu hainele cele proaste, nimenea nu m-a cinstit,
Și cînd v-am dat bună ziua, abia mi-a zis : „Mulțămim",
Iar cum venii cu acestea, toți mi-au zis : „Poftim, poftim !"
De aceea și eu blana să mănînce o poftesc,
Că văz toți privesc la haine și persoana n-o cinstesc.

OMUL NU POATE SĂ FACĂ UN LUCRU LA TOȚI SĂ PLACĂ

Hogea s-apucă odată ca să-și facă un cuptor,
Pe nevasta sa-mprejuru-i avînd-o de ajutor ;
După ce-l isprăvi însă, după cum lui i-a plăcut,
Veni un vecin și-i zise că nu e bine făcut,
Pentru că l-a-ntors cu gura către vîntul de apus,
Ci era să fie bine spre miazăzi să-l fi pus ;
Altul viind zise iară : — Hogea, ce bine făceai
Cătră răsărit cu gura cuptorul de-l întorceai ;
Altul iar îi zise : — Hogea, eu în locu-ți de eram,
Coptorul spre miazănoapte cu gura lui îl puneam.
Văzînd Hogea că la nimeni lucrul lui nu i-a plăcut,
Îl strică ș-apucînd iarăși, pe rotile l-a făcut ;
Dup-aceea din prieteni în vreun fel de îi zicea,
El se apuca îndată ș-într-acolo-l întorcea.
Și așa Nastratin Hogea cu coptorul învîrtit,
Al fiecăruia gustul și plăcerea i-a-mplinit
Zicînd : — Cîtă osteneală pentr-un cuptor avui eu,
Ca să-l fac pe gustul lumii, iar nu după placul meu.

CINE FURĂ AZI O CEAPĂ MÎINE FURĂ ŞI O IAPĂ
DAR OR ÎN TEMNIŢĂ PLÎNGE, OR PICIOARELE ÎŞI FRÎNGE

Nastratin Hogea-ntr-o vreme nici un cîştig neavînd
Şi în cea mai de pre urmă sărăcie ajungînd
Hotărî să fure ceapă de la un al său vecin
Ce avea destulă-n casă şi nu da la vrun strein.
Dar văzînd Nastratin Hogea că el uşa o-ncuia,
Plan făcu pe coş să intre noaptea şi ceva să ia.
Deci suindu-se pe casă şi privind pe coş în jos,
Se ivi-n el umbra lunii în chip de stîlp luminos,
Şi lăsîndu-se la vale p-acea umbră, amăgit,
Deodată fără veste se pomeni jos trîntit,
Rămîind ca vai de dînsul cu piciorul rupt în loc,
Avînd mică norocire că n-a fost în vatră foc.
Deşteptîndu-se vecinul, de bufnirea-i cînd căzu,
Se sculă totdeodată, nici o clipă nu şezu,
Strigă, cere la nevastă lumînarea-n grab să-i dea,
Mai curînd să prindă hoţul, şi cine e a-l vedea.
Iar Hogea zise : — Vecine ! atît să nu te grăbeşti,
Că ce am păţit, şi mîine tot aicea mă găseşti.

TE PĂZEŞTE SĂ NU SUPERI
P-ALTUL ÎNTRE PROŞTI SĂ-L NUMERI

Nastratin Hogea-ntr-o vreme nouă măgari dobîndind
Şi într-o zi toţi aceştia la păşune scoşi fiind
S-a dus seara ca să-i strîngă de pe cîmp unde era
Şi de sînt toţi vrînd să vază, începu a-i număra.
Ieşind dar la număr tocma, pe unul încălecă,
Luă pe toţi după urmă şi la casa lui plecă.
Cînd mergea pe cale însă stătu iar a-i număra,

Şi văzu că înaintea-i numai opt măgari era ;
Se uită se miră singur cu unul ce s-a făcut,
Şi văzînd o groap-adîncă pe unde a fost trecut,
Gîndi că poate într-însa unul din ei a căzut,
Cînd a privit el cu ochii aiurea şi n-a văzut ;
Descălecă şi să duse în groapă a se uita,
Dar ce să vadă într-însa, cînd degeaba căuta ?
Se-ntoarce şi începe iarăşi măgarii a-şi număra,
Şi văzîndu-i că sînt nouă, începu a fluiera ;
Iar încălecă pe unul, şi pînă-ntr-un loc mergînd,
Să-i mai numere o dată iarăşi îi veni în gînd.
Şi văzînd că şi acuma iar la număr opt era
(Că el pe cel de supt dînsul nicidecum nu-l număra)
Stînd : — Ciudat lucru ! el zise — or ochii mei sînt stricaţi,
Or că eu nu poci să-i număr, cum merg ei amestecaţi !
Şi descălecînd îi puse cîte unu-unu-n rînd
Şi pe fiecare mîna puind el şi numărînd,
Ieşiră magarii tocma noauă, după cum au fost,
S-încălecă iar pe unul, făcîndu-se singur prost.
Plecînd însă cu-ndoială, nu se putu stîmpăra
După ce puţin mai merse, iar stătu a-i număra,
Şi măgarul de supt dînsul nenumărînd iar aşa,
Tot opt ca şi pîn-acuma, ceilalţi la număr ieşea.
Într-acest timp, trecînd unul, i-a zis : — Nu te supăra,
Fă bine şi te opreşte măgarii a-mi număra !
Ca să văz şi tu ca mine tot aşa lipsă îi scoţi,
Or că mie mi se pare că nu sînt la număr toţi.
Începu omul acela măgarii a-i număra,
Arătînd întîi cu mîna de supt el care era.
Hogea îi zise (văzîndu-l că începe de la el) :
— Dar ce ! mă pui şi pe mine în rînd, omule mişel ?
Şi necăjit de aceasta, acasă cu ei s-a dus
Şi aci iar cu nevasta ca să-i numere s-a pus.

MULȚI SÎNT PROȘTI CARE LE PLACE
P-ALȚII-N SOBOR SĂ ÎMPACE

Nastratin Hogea odată
Magarul din grajd scăpînd
Plecă cu traista-ncărcată
Ca să-l caute-ntrebînd :

Ș-întîlnind pe oarecine
Din săteni l-a întrebat :
— N-ai văzut cumva, vecine,
Pe magarul meu prin sat ?

— Ba l-am văzut, el zise,
Colea ca jude șezînd,
Și la vite-n holde prinse
Judeca, ispas făcînd.

Hogea zise cu mirare :
— Jude-n sat magarul meu ? !
Zise acel la plecare :
— Da, da ceea ce-ți spui eu.

Hogea necăjit se duse
În cel mai repede pas,
În pragul ușii se puse
Unde se făcea ispas,

Și traista după ce-ntinse
Cu în jos a o pleca,
— Tpru, tpru, tpru ! din buze zise
Către cei ce judeca.

Toți rîseră de această,
Numai unul, cum ședea,
Viind, se plecă la traistă,
Ca ce e-n ea a vedea ;

Iar Hogea traista-ncărcată
După gîtu-i aruncînd
Începu totdeodată
Ca să-l judece zicînd :

— Treburile-mi stau acasă
Şi tu aici în sobor
Poftişi tocmai cînd îmi pasă
Să te faci judecător.

CUI ÎI PLACE LINIŞTIRE SĂ-ŞI FACĂ ÎMPREJMUIRE

Nastratin Hogea-ntr-o iarnă lemne de foc neavînd
Îşi arse dimprejur gardul, numai porţile lăsînd ;
Şi văzînd el că vecinii ş-alţii p-aicea trecea,
Intrînd sau ieşind din curte-ai, şi venea şi se ducea,
Supărîndu-se de-aceasta ieşind striga către toţi
Că fiecare să intre şi să iasă tot pe porţi.

ÎNTR-ACEASTĂ LUME ORICE D-UNDE VINE SE ÎNTOARCE

Nastratin Hogea-n grădină crastaveţi mai mulţi făcînd
Şi dintr-înşii pe parale unui-altuia vînzînd,
Cu banii strînşi merse-ndată ş-îşi cumpără un magar,
Gata, la cap un căpăstru şi în spate cu samar ;
Îl lău, merse-n pădure, tăie lemne,-l încărcă,
Ş-încet-încet după dînsul către casa lui plecă ;
Cînd sosi la un rîu mare şi să-l treacă trebuind,
L-a dat alături cu puntea, Hogea căpăstrul ţiind ;

Magarul din întîmplare în apă se-mpiedecă
Şi neputînd să se scoale, s-afundă şi se-necă ;
Nastratin Hogea lăsîndu-l fără a se turbura,
Zise : Cum să vede treaba, ursita asta-ţi era,
Unde era crastaveţii în apă a se-nnăcri
Pe tine-n locul acelor rîul te acoperi ;
Aşadar or crastaveţii, or banii din ei luaţi
Sînt ursiţi, precum se vede,-n apă a fi înecaţi.

PÎNĂ LA ANUL, OR MAGARUL, OR SAMARUL

Într-o zi Nastratin Hogea pe o uliţă trecînd
Şi pe poartă-n curtea unui bogat ochii aruncînd
Se opri ca să privească la un lucru foarte rar.
Adică la-mpodobirea a unui mînz de magar,
Carele avea căpăstru peste tot cu fir lucrat
Şi pe ciucuri împrejuru-i margaritar înşirat,
Un cioltar cu flori de aur pe spatele lui întins
Şi drept chingă peste dînsul cu cordon de fir încins,
Pus pe o saltea luxoasă, ş-alături pernă de puf,
Ş-un rob cu apărătoare răcorindu-l de zaduf ;
Iar bogatul, de departe, în pridvorul său şezînd,
Îl privea-n mare plăcere, dintr-un ciubuc lung fumînd.

Nastratin văzînd aceasta, fără a întîrzia,
Se apropie de dînsul ş-începu a-l mîngîia ;
Bunioară ca copilul cînd vedea vrun mieluşel
Merge, îl îmbrăţişează ş-îl sărută frumuşel.
Bogatul vesel privindu-l, cînd îl mîngîia mereu,
Întrebă : — Dar or îţi place cum e măgăruşul meu ?
— De minune ! el răspunse, este vrednic d-a-l iubi.
Şi alt nici un cusur n-are, decît nu poate vorbi.

— Ce fel ? bogatul îi zise, poate vorbi un măgar ?
— Cum nu ? — Hoge îi răspunse — numai să mi-l dai
școlar,

Și într-un an ți-l fac ritor, or în ce limbă vei vrea.
— Ba nu voi — bogatul zise — că-l procopsești așa prea,
E destul ca să vorbească limba care o știu eu,
Și vreo patru limbi streine, ca să-l fac tîlmaciul meu.
— Așadar, îi zise Hogea, trebuie să ne tocmim,
Însă să mi-l dai acasă, că-n alt chip nu ne-nvoim.
— Bine ! — îi zise bogatul — cum știi tu, așa să faci,
Numai despre plată spune-mi cu cîți galbeni te împaci.
— Să-mi dai — Nastratin îi zise — o sută de-mpărățești,
Răspunzîndu-mi înainte jumătatea din acești ;
Iar jumătatea ceilaltă să mi-o dai la șase luni,
Cînd și examen voi face, între cîți vei să aduni,
Ca să vază fiecare că nu dai bani în zadar,
Ci pentru o-nvățătură așa auzită rar.

Bogatul de vorba Hogii atît de mult s-a-ncîntat,
Încît scoase banii-ndată și jumătate i-a dat,
Poruncind și pe școlarul să-l aibă în casa sa,
Nu cumva la ne-ngrijire vreodată a-l lăsa :
Pe salteaua lui să-l culce și pe perna cea de puf,
Cum și după prînz cînd doarme să-l apere de zaduf ;
Că el pe fiece lună îi va trimite mertic
Cu toată îndestularea, să nu-i lipsească nimic.
După ce aceste toate s-au făcut ca prin înscris
Și pe școlarul cu Hogea împreună l-a trimis,
Femeia Hogii, cu masa care sta ș-îl aștepta,
Și din cînd în cînd pe poartă ca să vie se uita,
Văzîndu-l cu măgărușul cel împodobit intrînd,
Se mira ce o să fie, pricina necunoscînd.
— Dar ce e asta, bărbate ! îl întrebă ea pe loc.
El arătă acei galbeni, ca jaratecul de foc,
Ș-îi spuse cu amăruntul cum și ce fel l-a tocmit,

Cum și jumătate banii-nainte i-a primit.
— Dar or ț-ai ieșit din fire ? zise ea, la el privind,
Unde ai văzut în lume vreodată măgar vorbind ?
Or te-ai apucat acuma pe oameni să amăgești
Și la bătrînețe tocma belele să pătimești ?
— Fii pe pace, el îi zise, n-avea nici o grije tu,
Că tocma acuma ceasul norocului îmi bătu".
E o vorbă : „Pîn' la anul cîte căciuli nu rămîn
Într-această-ntinsă lume pustii și fără stăpîn !"
Asemenea pîn-atuncea or să-ntîmplă de mor eu,
Or cumva să bolnăvește și moare școlarul meu.
Cu asemenea cuvinte și cu alte, Nastratin
Își mai împăcă nevasta și se liniști puțin...

PROVERBURI
ADICĂ
ZICALE SAU POVESTEA VORBII

De prin lume adunate
Și iarăși la lume date

DESPRE CUSURURI SAU URÎCIUNI

Aideți să vorbim degeabă,
Că tot n-avem nici o treabă.
Fiindcă
Gura nu cere chirie,
Poate vorbi orce fie.
De multe ori însă
Vorba, din vorbă în vorbă
Au ajuns și la cociorbă [1].
Ș-atunci vine proverbul :
Vorba pe unde a ieșit
Mai bine să fi tușit.
De aceea
Cînd vei să vorbești, la gură
Să aibi lacăt și măsură.
Adică :
Vezi bîrna din ochiul tău
Și nu vorbi p-alt de rău.
Spre pildă :
Cînd vei vorbi de mucos,
Nici tu să fii urduros.
Că nu e mai urît cînd cineva
Face pe frumos că e ponevos
Și pe cel urît că e aurit.
Altul iar
Trîntește cuvîntul tronc,
Ca cloșca cînd face clonc.

[1] Vătrai de lemn.

Şi se pomeneşte vorbind !
Frumoasă nor dobîndişi,
Dar se uită cam pieziş.
Şi că
După ce e neagră, o cheamă şi Neagă ;
După ce e mută, apoi e şi slută.
Sau
Urît meşter a croit-o,
Rău ciocan a ciocănit-o.
Sau
Bun ciocan te-a ciocănit,
Că frumos te-a potrivit.
Şi
Urît tată a avut,
Să-i semene l-a făcut.
Sau
Fă-mă, tată, ca să-ţi seamăn
Ca frate cu frate geamăn.
Dar însă
A semănat crastaveţi
Şi au răsărit scăieţi.
Sau că
Tata avea armăsar,
Dar el a ieşit măgar.
Şi aşa,
Cu vorbe îmbolditoare
Îl atinge unde-l doare.
De aceea niciodată
Chelului despre chilie
Să nu-i spui vreo istorie.
Şi
Cu pleşuvul cînd vorbeşti
Tivgă [1] să nu pomeneşti

[1] Fructul unui fel de dovleac, care, golit şi uscat, serveşte ca vas pentru lichide, grăunţe etc.

Şi nici
Să nu rîzi de măgar cumva,
Că poate îl încaleci cîndva.
Totdauna
Gura care e-mpuţită
Altui e nesuferită,
Că dacă
Mie-mi miroase a floare,
Dar altuia a putoare.
Şi în scurt,
Noi rîdem de unul-doi
Şi patruzeci rîd de noi.
Pentru că
Nu este răsur [1] să n-aibă cusur.

POVESTEA VORBII

Primăvară,-ntîia oară rozele cînd înfloresc,
C-un fir merse la-mpăratul grădinaru-mpărătesc,
Care cu plăcere multă-n mîna sa cum l-a luat,
Totodată fără veste la un deget l-a-nţepat
Şi întîia sa plăcere ce asupra-i o avea
I s-a-ntors în supărare, cu acel gust n-o privea ;
Cum şi către grădinarul zise : — Iacă un cusur
Care n-ar fi cuviinţă ca să-l aibă un răsur ;
Tu cam te pricepi la multe maestrii grădinăreşti,
Ş-astă roză ghimpi să n-aibă n-ai putea s-o altuieşti ?
— Ba să poate, împărate, — grădinarul a răspuns —
Şi grădinăria are cîte un secret ascuns.
— Nu ştiu, — împăratul zise — asta este treaba ta,
Fă-l ca să-i lipsească ghimpii şi un dar vei căpăta.

[1] Măceş.

Grădinarul dar să duse, puse-ndată, altui,
Să se prinză și să crească îndestul se nevoi ;
În sfîrșit el cu secretu-i a văzut c-a izbutit
Și mergînd la împăratul duse un fir înflorit ;
Care-n mîna sa luîndu-l, foarte bine i-a părut
C-a putut să-l altuiască după cum a fost cerut,
Dar la nas cînd îl duse, zise către grădinar :
— Ce fel ? Acum văz că n-are cel mai mic miros măcar !
Grădinarul îi răspunse : — Împărate, să trăiești,
Orce lucru firea-și schimbă cînd vei sta să-l altuiești,
Și nimic iar nu se poate ca să n-aibă vrun cusur,
Arburi, plante, flori și oameni, astfel și acest răsur,
Care or ca-ntîi să-nghimpe și să fie cu miros,
Or nici un miros să n-aibă și să fie neghimpos.
Fiecare poartă cîte un răvaș în spate.
Pe al altuia îl vede și pe al său nu-l vede.
Fiecare să ține mai cuminte decît altul.
Fiecăruia i se pare că copilul său e mai frumos, d-ar fi
cît de urîcios.
Și
Ce e frumos poartă și ponos.
Fiecare trage spuză pe turta lui.
Lesne a judeca pe altul.
Că
Nu te pricepi să împarți un pai la doi boi.
Și că
Cu ce dascăl lăcuiește
Așa carte-alcătuiește.

Doi precupeți tineri se-ntovărășiră
Și după negoțu-și prin țară ieșiră.
Colindînd prin sate în lunga lor cale,
Odată-nserară la un sat p-o vale,
Și să mîie noapte au tras împreună
La o casă care le-au părut mai bună,
Unde-n bătătură le ieși-nainte
Un bătrîn de treabă și foarte de cinste.
Îi primi bine, îi băgă în casă,
Și ei îi cerură întîi ș-întîi masă,
Zicîndu-i : — Tătuță ! sîntem flămînzi tare,
Fă bine,-ngrijește de ceva mîncare.
Bătrînul le zise : — Ședeți, fiți în pace,
Că despre mîncare vom face ce-om face...
Pînă cînd dar masa moșul să le puie,
De vro veste nouă întrebă să-i spuie.
Vorbind una-alta cu toții-mpreună,
Ca și unii-alții cîndva cînd s-adună,
Ieșind din ei unul afară la treabă,
Moșul găsind vreme pe cellalt întreabă,
Zicîndu-i : — Jupîne ! voi frați sînteți poate,
Că vă văz prea bine semănînd la toate ?
Tovarășu-i zise cu scîrbă într-însul :
— Aș ! n-aș mai vrea frate să am și ca dînsul,
Că atît doar are, chip și trup ca omul,
Dar poți să-i dai paie ca și la tot boul.
Vorbind ei, sosește cel ieșit afară
Și îndată vorba între ei schimbară.
Puțin dacă trece și acestlalt iese,
Moșul iarăși, care curios fusese,
Asemeni ș-acestui face întrebare :
— Jupîne ! — zicîndu-i — frați sînteți îmi pare ?

Că semănați, uite, la chip cu-ntregime,
Potriviți întocma și la înălțime.
Ș-acest iar răspunse : — Ai greșală, tată,
Să-mi fie el frate n-aș vrea niciodată,
Că e măgar mare, care nu mai simte,
Să-i pui să mînînce tărîțe-nainte.

Auzind bătrînul aceste cuvinte,
Către unul-altul nedîndu-și ei cinste,
Se scoală îndată, caută copaie,
Merge și o umple pînă sus cu paie,
Mai ia încă una, se duce cu dînsa,
Apucă și pune tărîțe într-însa,
Și acum amîndouă intrînd el în casă
Le puse-nainte pe pat fără masă.
Ei, văzînd aceasta, îl întreb dodată :
— De ce ne pui aste înainte, tată ?
— Poftiți, — el răspunse — că vă dau eu încă,
Boul și măgarul de aste mănîncă.
Iar ei începură-n ochi să se privească
Și unul de altul fața să-și roșască.

Bătrînul atuncea gura-și întremează
Și învățătura astfel își urmează,
Zicînd : — Copii tineri ! rău să nu vă pară
De această glumă ce-o fac astă-seară,
Că, cît are omul în lume viață,
Tot mereu învață și nu se învață ;
Și voi de aceasta aveți trebuință,
Numai d-ați lua-o cu bunăvoință.
Deși nu-s atîtă înțelept, cuminte,
Dar tot poci a zice două-trei cuvinte.
De sînteți tovarăși or frați, eu n-am treabă,
Cum vreți puteți zice la cine vă-ntreabă.
Decît zic, e bine că omul vrodată
P-alt să nu defaime, să-i puie vro pată,

Şi mai mult p-acela care-l însoţeşte
Sau altfel cu dînsu-mpreună trăieşte.
Că cine-i de treabă cu prost nu s-adună.
Cinstea cu ocara nu pot fi-mpreună.
Cine îşi defaimă contovarosia
Îşi arată însuşi necuviosia.
Că fieştecare cu cin' se-nsoţeşte,
Ca el prin urmare lumea-l preţuieşte.
A-umbla pe sine mai bun să se facă,
Defăimînd pe altul nu poate să placă
Că e o zicală mai de toţi vorbită :
„Omul la om trage şi vita la vită".
Atunci luînd moşul copăile date,
Le puse-nainte pîine şi bucate
Şi îi cinsti bine după cuviinţă,
Făcîndu-i el astfel greşala să-şi simtă.
Carii cît trăiră tot îl pomeniră
Şi aceasta însuşi ei o povestiră.

DESPRE VORBIRE

Îmbucătura mare să-nghiţi
Şi vorba mare să nu o zici.
Deşi
Îmbucătura cea mare
Se înghite cu-necare.
Căci
Vorbele celor mari sînt ca smochinele de dulci,
Iar vorbele celor mici ca nişte nuci.
Zice un înţelept :
Sau taci, sau zi ceva mai bun decît tăcerea !
Şi
Dacă vrei să trăieşti liniştit, să nu vezi, să n-auzi, să taci

Vorba-şi are şi ea vremea ei,
Iar nu să o trînteşti cînd vei.
După proverbul turcesc :
Sioileiesem sioz olur, sioilemeiesem dert olur,
Adică :
De voi zice, vorbă să face, de nu voi zice, venin să face.
Şi cum zice românul :
Limba vacii este lungă,
Dar la coada-şi tot n-ajungă.
Şi iarăşi,
Sarea-i bună la hiertură,
Însă nu peste măsură.
Că
Unde este vorbă multă,
Acolo e treabă scurtă
Totdauna
Cine are limbuţia,
E mai rea decît beţia.
Unul ca acela
Parcă se pune la cioarbă
Una-ntr-altă tot să soarbă,
Astfel nu-ţi dă pas de vorbă.
Pînă-şi găseşte să-i zică :
Stăi, că nu ţ-e gura chioară,
Ţine rîndul ca la moară,
Aici la rîşniţă nu e,
Care cînd o vrea să puie.
Limbutul
N-are cine să-l asculte
Şi el spune,-ndrugă multe.
Şi
Silă de vorbă îşi face,
Tot să troncănească-i place.

Parcă
A mîncat picioare de găină
Ş-îl tot rîcăie la inimă.
De aceea
Săracul n-are nici haină,
Nici la inimă vro taină.
Totdauna
Vorbele cele ferite
În piaţ ş-în moară-s vorbite.

DESPRE MINCIUNI ŞI FLECĂRII

Omul care e flecar
Troncăneşte ca un car.
Îl auzi numai :
Hodoronc-tronc ! vorba îndată,
Ca moara cînd e stricată.
El
Pentr-un şoarece se-nnoadă [1]
Şi jură că n-are coadă.
Şi
Încornorează ţînţarul
De ţi-l face cît magarul.
Sau
Vei, nu vei, el cu d-a sila
Face musca cît camila.
Şi
Purecile cînd îi place
Cît un elefant îl face.
Da însă
Cu minciuna or prînzeşti, or cinezi,
Pe amîndouă nu le închelbezi.

[1] Se ia la ceartă.

Căci
Vremea cu încetul poate
Să le descopere toate.
Şi mai vîrtos
Minciuna are şi ea pe unde să trece.
Povestea ăluia :
Umblă la grădinar crastaveţi să vînză,
Şi lui de dinşii îi este acră rînza.
Minciuna ca glonţul în apă se afundă
Şi îndată ca frunza iese în undă.
Şi
Suliţa orşiunde.
Nu să poate ascunde.
Dar însă
Mincinos pe mincinos nu poate înşela.

POVESTEA VORBII

Un mincinos stînd odată zise altui mincinos :
— Prietine, vezi tu turnul acel nalt şi luminos ?
— Da, acesta îi răspunse ; şi iar îl întrebă el :
— Dar vezi tu tocma în vîrfu-i cum umblă un şoricel ?
— Ce mai minciună cu coarne, — zise prietinul său —
Că eu abia zăresc turnul, necum şoricelul tău ;
Însă îl auz prea bine cum umblă-n tropot, încît
Parc-ar bubui o tobă şi-ar avea clopot la gît.
— Te crez, acel îi răsupunse, văzîndu-se înfundat,
Fiindcă nu-şi găsi omul cu minciuni de înşelat.
După proverbul ce zice :
A umblat cît a umblat,
Dar acum i s-a-nfundat.

Cu șchiopu-ntr-un loc șezi,
Te-nveți să șchiopetezi.
Și
Cineva cînd locuiește
Cu magarul cel trîndav,
Or păr din el să lipește,
Or că vreun alt narav.
Și
Cu păcurarul cînd trăiești
Trebuie să te mînjești.
Și
Naravu-nrădăcinat
Nu poate fi vindecat.
Pentru că
Cine orce învață
Nu uită în viață.
Fiecare știe că
Buba cap nu face
Pînă nu să coace.
Și
Rana dacă să deschide,
Anevoie se închide.
Și de multe ori
Din zgăibulița cea mică
Bubă mare să ardică.
Totdauna
Foc după foc, rău după rău.
Dar însă
Toate tot după neam merg,
La tulpina lor alerg.
Din rădăcina cea rea
Odrăslește smicea rea.

Mulţi zic :
Meserie are bună,
Însă ea nu schimbă firea,
Nici stîrpeşte nărăvirea.
Pentru că
Pomul lesne să-ndreptează,
De mic pîn' să-ncovoiază.
Căci orce,
Cînd o dată se strîmbează,
Anevoie să-ndreptează.
Şi
Firile cînd să-ncurcă
Anevoie se descurcă.
De aceea
Dă-i, să nu se nărăvească,
Nu-l lăsa să se sfinţească
Că,
Pămîntul pînă nu-l calcă,
Oale nu poate să-l facă.
Şi
Copilul nepedepsit
Rămîne neprocopsit.

POVESTEA VORBII

Trei neghiobi mergînd p-o vale
Şi zărind un urs din cale
Cînd suia cu groază-vie [1]
Şi intră în vizunie,
Zise unul : — Ai să-l prindem
Şi la vrun ţigan să-l vindem.

[1] Grozăvie.

Altul a zis : — Cum să poate
Din vizunia-i a-l scoate ?
— Iacă cum, — altul iar zise
Şi îndată se descinse —
Daţi brîiele fiecare,
Să facem un lung şi mare,
Şi legîndu-mă pe mine
Cu el de picioare bine,
Să ţineţi strîns cu tărie
Cînd voi intra-n vizunie,
Ş-apucînd pe urs dodată,
Să mă trageţi voi îndată,
Şi apoi d-aci scoţîndu-l
Facem cu el ce n-e gîndul.

Asfel dacă sfătuiră,
Brîiele îşi înnădiră,
De picioare îl legară
Ş-în vizunie-l băgară.
Cînd vru mîna să întinză
Pe urs de urechi să-l prinză,
Ursul de cap îl apucă
Şi cu totul i-l îmbucă :
El strigînd într-a sa gheară,
Ceilalţi cum l-a tras afară
Stau, se uită cu mirare,
Văzîndu-l că cap nu are,
Să-ntreb, zicînd : — Frăţioare,
Avut-au Vladu cap oare ?

Unul zise : — Nu ţiu minte,
Altul iar alte cuvinte,
Şi nedomiriţi l-aceasta,
Au mers să-ntrebe nevasta.

Așa ei pe mortul lasă
Și mergînd la ea acasă,
O-ntreb : — Stano, ia ne spune,
Că vrem să știm a minune,
Bărbatul tău ce fel fuse,
Acum cu noi cînd se duse,
Avea cap ca fiecine,
Or nu, că tu știi mai bine ?
Ea, gîndind puțin în sine,
Le răspunse : — Nu știu bine,
Dar la Paști îmi par' și mie
Că și-a cumpărat tichie.

POVESTEA VORBII

Să zice că oareunde un împărat curios
Vrea să afle-n ce chip este omul cel mai lenevos,
Și porunci să-i adune cîțiva din ținutul său,
Însă de cei mai de frunte, ce să lenevea mai rău.
După ce dar îi găsiră și după ce i-au adus,
Tocma-n marginea cetății să șază-ntr-un loc i-a pus.
Cîtva timp așa țiindu-i, fără să facă nimic,
De la curtea-mpărătească le da bucate, mertic,
Și întrebînd împăratul cum petrec ei și ce fac,
Îi povestiră slujbașii cum că toată ziua zac,
Și cînd le dă de mîncare, o mănîncă răsturnați,
L-e lene gura să-și cașce, parcă-s niște leșinați.

De aceasta împăratul auzind, la ei s-a dus
Și de la ușe privindu-i, să dea casii foc a pus,
Ca să vază ce vor face, vor ședea tot nemișcați,
Sau, văzînd focul, îndată o să fugă toți speriați ?

Dar văzînd că privesc focul şi nu se mişcă din loc,
Puse un slujbaş să strige : — Ieşiţi, că ardeţi în foc !
Iar unul din ei răspunse : — Nu ţ-e le—ne să
vor—beşti ?
Şi aşa să prăpădiră, arzînd în foc, toţi aceşti.

POVESTEA VORBII

Un grec oarecare, din sate plugar,
Plecă şi se duse cu al său magar
Pînă la o rudă ce-i era cumnat
Şi avea şederea departe l-alt sat.
Cumnatu-său, care prea mult îl iubea,
Ş-în casa-i văzîndu-l o dată abia,
Îl priimi vesel, cum i s-a căzut,
Şi seara la cină cu el a şezut,
Cu vorbe, cu glume tot s-a îndemnat,
Ş-a dat cu paharul pîn' s-a îmbătat.
Culcîndu-se astfel şi dormind ceva,
A doua zi capul grozav îi urla,
Îi părea mai mare de cum era-ntîi
Ş-îl trăgea să-l puie iar pe căpătîi ;
Îl punea, şi geaba, orcum nu-i trecea,
Îl atîrna, parcă locul nu-i plăcea,
Necăjit se scoală, greaţa a-şi scuipa,
Vrînd şi dobitocul a ş-îl adăpa,
Şi dacă se duse în sat la ceşmea,
Fluiera din buze, silindu-l să bea.
Dobitocul însă, dacă a băut,
Îşi ardică capul ş-în loc a stătut.
Deci văzînd ţăranul pe al său catîr
Că la fluierarea-i nu face hatîr

Şi de îmbiere n-are nici habar;
Ca o picătură să-nghiţă măcar,
Zise (clătinînd capul) : — Hai, dobitoc, hai !
Tu mai multă minte decît mine ai !
De făceam aseară ca tine şi eu,
Nu era să-mi fie astăzi aşa greu.

Fiindcă şi următoarea poveste este a rădăcinei beţiei, o alăturăm aici.

Cînd a fost odată pre pămînt aleasă
Nobila Gutuie poamelor crăiasă,
Dînd oblăduire şi peste legume
Celor ce se află în întinsa lume,
Tronul îşi pusese sus la înălţime,
Întinzîndu-şi cortul în acea lăţime,
Sta înconjurată ca crăiasă mare
De destule poame pînă-n depărtare ;
Iar în jos pe vale sta în şir supt coaste
Feluri de legume drept viteză oaste.
Astfel dar regina, nobila Gutuie,
Vru în rînduială tronul său să-şi puie
Şi după talente ce ea cunoscuse
Pe vestita Chitra cap a fi o puse ;
Rodia alese cum şi pe Lămîia,
Piersica, Naramza pentru treapta-ntîia ;
Iar a doua treaptă rîndui pe Părul,
Cu Cireaşa, Vişina, Zarzăra şi Mărul ;
Iar pe supt aceştia Coarna şi pe Pruna,
Cum şi dopotrivă Nuca şi Aluna ;
Cu aceştia dară împlinindu-şi suma
Despre toată poama şi despre leguma,
Sta din înălţime, se uita în vale,
Răspîndind la toate poruncile sale
Prin Migdalul tainic, ce îi sta la spate
Ş-îi avea credinţă a păzi dreptate.

Deci bubosul Strugur, ce-şi avea şederea
Pe lîngă crăiasa cu apropierea,
Pîrcălab să fie cinste avusese,
De această slujbă vrednic s-alesese ;
Însă el zavisnic către celelalte,
Care ocupase slujbe mai înalte,
Începu cu ură multe pîri se facă,
Socotind reginei astfel să se placă,
Şi pe d-altă parte poamele sărace
Nu avea de dînsul niciodată pace :
Nu-nceta înlături tot să se întinză,
Să se mai lungească, loc să mai coprinză ;
S-atîrna de une, sugruma pe alte,
N-avea păs în sine de porunci înalte,
Bătăios, zburdalnic dintr-a sa natură
Supăra pe toate prea fără măsură,
Îi plăcea să-şi bată joc de fiecare,
Ameţea o lume ca cu fermecare ;
Într-aceste ş-alte cu semeaţă faţă,
Înfoiat în haine, răsucind mustaţă,
Plin de nebunie, cu arţag în sine
Se ardică-ndată, la crăiasa vine
A aduce pîră despre celelalte
Ş-într-acest chip zice cu strigări înalte :

— Mă închin, stăpînă, cu supus raport,
Cum am şi poruncă-n slujbă să mă port ;
Eu umblînd cu toate-n bun prieteşug,
Am aflat în ele mare vicleşug !
Multe din legume rele uneltesc,
Rînduielii bune să împrotivesc ;
Mai cu seamă Varza, cea-ngîmfată-n foi,
Umblă să aducă-n toate mari nevoi ;
Ceapa cea bărboasă d-altă parte iar,
Ea înlăcrămează prunci şi mume chiar ;
Prazul iar, mojicul, cu obrazul tras,

Are niște fumuri de rup parcă nas ;
Cînd e Usturoiul, el și mai grozav
Turbură văzduhul cu al său năravv.
Aști protivnici dară n-au de tine păs,
Ci pre celelalte toate le apăs ;
Eu acela care am puteri de mac
Ș-amețesc simțirea ca un tiriac [1],
Ei mă venineză cu spirtosul duh,
Și pe loc m-apucă tusea cu năduh ;
Despre care astăzi veste ți-am adus,
După datorie, ca un mic supus.
Auzind crăiasa vestea cea adusă
De mustosul Strugur, sluga-i cea supusă,
Zise către dînsul : — Ai tu mărturie
Ca să stea dovadă după datorie ?
— Am, — el îi răspunse — și nu o dovadă,
Ci îți poci aduce chiar și o grămadă,
Nu persoane proaste, ci de cinste-n lume,
Și mă rog ascultă să le spui anume :

Am întîi dovadă pe Piperul care
E la fiecine prea la cinste mare ;
Am și după dînsul pe Ienibaharul,
Chimenul, Molotrul [2], Cimbrul și Mararul,
Capera, Maslina, care sînt de frunte
Și întîi poftite la oaspeți și nunte ;
Pe lîngă acestea am și pe Ciuperca
Și cu preacinstita sora-i Minaterca,
Mazărea, Năutul, cuvioasa Linte,
Care totdauna e la mulți în cinste ;
Bobul, stingătorul de orce duhoare,
Postnica Fasole, cea prea umflătoare ;
Am și preacinstitul verdul Crastavete,
Agreșele, cum și Coacăzele fete,

[1] Un fel de leac popular.
[2] Plantă leguminoasă, cu flori albastre.

Şi ghebosul Roşcov, cel supus poruncii,
Cu Smochina care lesne-mpacă pruncii ;
Am şi pe Curmaua cea în sîmbur tare,
Cum şi pe Castana cea cu miezul mare ;
Am şi pe Stafida, soru-mea cea mică,
D-o fi priimită la ceva să zică ;
De voieşti, aceştia gata sînt să vie
Ca să stea să spuie care orce ştie.

Cum simţi aceasta Ceapa totdodată,
Cum e din natură foarte veninată,
Se-mbracă îndată, iute, cu mînie,
Douăspre'ce haine puse de dimie,
Şi cămăşi atîtea albe, supţirele,
Îmbrăcînd binişul [1] roşu peste ele,
Pieptenă şi barba-şi albă şi bătrînă,
Scuturînd-o bine de pămînt, ţărînă,
Pleacă necăjită-n toat-a ei putere,
Veninînd văzduhul de cătran şi fiere,
Pe pămînt tîrîndu-şi barba sa cea lată,
Sus în deal ajunse la crăiasa-ndată.
Cum intră de faţă gura îşi deschise
Şi cu îndrăzneală într-acest chip zise :
— Să trăieşti, stăpînă, pe înaltu-ţi tron,
Să ne fii la toate pururea patron,
Să-nfloreşti ca măru-n fiecare an,
Aibă-ţi chipul vesel faţa de şofran,
Rog cu plecăciune pînă la pămînt
Multa-ţi bunătate, pentru crezămînt ;
Mincinosul Strugur multe ne-a pîrît,
Că-ntr-a noastră slujbă ne-am purtat urît,
Dar aceste toate cîte le-a vorbit,
Însuşi de la sine el le-a născocit.
Te încrede mie, adevăru-ţi zic,
Că am barba albă, nu sînt copil mic ;

[1] Manta lungă.

Poci să-ți fac îndată orce jurămînt,
Spre a te încrede la al meu cuvînt.

Cînd porni din gură Ceapa jurămîntul,
Zgudui îndată toată frunza vîntul,
Cît de groază multă jos se scuturară,
Paserile-n aer de prin crăci zburară,
Ascultați și ce fel fuse jurămîntul,
Carea ca un ritor ș-au urmat cuvîntul :

— Jur cu dreptu-mi cuget să n-am parte eu
Într-această lume de tot neamul meu
Și să nu mă bucur ca d-acel noroi
De al meu iubitul frate Usturoi,
Cum și în osîndă să ajung să caz,
Ca să plîng de moartea socrului meu Praz ;
Să se stingă neamul cuscrului meu Hrean,
Să-l mănînce viermii viu chiar în ăst an ;
Să îngrop în viață și să tînguiesc
Fiicele-mi Ridiche, care le iubesc ;
Cum și al meu unul ginere Ardei
Praf să se prefacă-n fiece bordei ;
Să ajung eu însumi unchiului meu Nap
Și mătușii-mi Sfecla groapa să le sap.
Nici să am în lume parte-n ochii mei
De nepoții Morcovi și de Pătrunjei ;
Să se rătăcească-n lunci și prin cîmpii
Verele-mi drăguțe Broajbe [1] și Gulii,
Și să n-am iar parte de Cartoful văr
De nu spui de față dreptul adevăr ;
Și bubosul Strugur de n-o fi mințit,
Moartea mea să fie de tăios cuțit,
Cum și să mă facă-n mici bucăți pe loc
Și să mă prăjască în tigăi pe foc.

[1] Napi.

Rog dar ca să fie Strugurul adus,
Ce-a bîrfit de mine și minciuni a spus,
Voi prin judecată ca or eu, or el,
Să ni să aleagă dreptul la un fel ;
Voi aci acuma la-ntrebări să stea
Și minciuna spusă-n față să se dea.

Auzind crăiasa aste jurăminte,
Porunci Salatei, ce îi sta-nainte,
(Zic) către Marulă [1] și către Lăptucă,
Că aci de față legile s-aducă,
Și sobor s-adune-ndată prin chemare,
Frunte stînd Dovleacul cel cu capul mare,
Pepenile verde lîngă el să șază,
Și slujbași să aibă împrejur spre pază
Pe Patlagelele-n roșu îmbrăcate
Și pe cele-n vînăt, ce sînt veninate ;
Bamiile încă, Loboda și Știrul
Să se afle față, să-mplinească șirul.
Deci acestea toate cum se adunară,
Pe mustosul Strugur îl înfățișară,
Cumpăna, balanța aducînd porniră
Și pe cele spuse drept le cumpeniră.
Astfel dar pe Strugur l-au găsit cu vină
Și că însuși numai este de pricină ;
Iar vinosul Strugur începu să plîngă
Și ceru din partea-i mărturii să strîngă,
Dar și fură-n spate-i trei ce îl iubiră
Și să-i părtineze singure veniră :
Pepenile galben, Pierseca, Caisa,
Dar nu ascultară a acestor zisa,
Ci îl osîndiră toți ca dintr-o gură,
Cum și hotărîrea dintru-ntîi făcură.
Pepenile, care părtinire puse,
Se crăpă în două, c-auzit nu fuse,

[1] Varietate de lăptucă.

Piersica asemeni și Caisa iară
De necaz și ciudă-n loc să despicară ;
Iar Urzica care sta aci zbîrlită,
Vrînd să ias-afară iute, necăjită,
Urzică-mprejuru-i pe cîți îi atinse
Și dintr-asta mare zarvă se aprinse ;
Dar crăiasa foarte-n sine supărată
Cu urgie mare se porni îndată
Pe sărmanul Strugur prea greu să-l blesteme
Și asupra-i toate relele să cheme,
Zicînd :
— Tu-n a ta viață, ca un blestemat,
Tot de lemne-n lume să fii spînzurat,
Soare să te arză, să te bată vînt,
Și să nu-ți ajungă trupul de pămînt ;
Ochii ciori să-ți scoată ș-alte paseri mici
Și de bruma toamnei în bucăți să pici,
Și apoi în urmă prin cuțit tăios
Trupul tău să fie dat d-acolo jos,
Și să n-ai pe nimeni a se umili
Ca să-ți tragă clopot sau a te jeli,
Ci cu rîs, cu cîntec a te arunca,
Cum și supt picioare-n danț a te călca ;
După ce dar astfel, cum zisei, te calci
Și în mici fărîme dacă te prefaci,
Sîngele să-ți stoarcă, trupu-ți tescuind,
Și să-l bea voinicii veseli chiuind ;
Cu strigări și jocuri a se bucura,
Cu oalele bîndu-l, bunuri a-și ura,
Grijile să-și uite în acel minut,
Să se socotească cei mai cu avut ;
Unii iarăși limba a-și împletici,
Iar neîndrăzneții a se-nvoinici ;
Alții iar, tăcuții, cînd îl vor gusta,
Filozofi la vorbe a se arăta ;
Alții cînd dintr-însul vor ceva sorbi,

La arțag să prinză-n certuri a vorbi ;
Alții iar să meargă pe două cărări,
Cîinilor pe drumuri dînd întărîtări,
Cum și ca nebunii vîntul ocărînd,
Să se tăvălească în noroi căzînd ;
Alții iar, cei lacomi, or pe unde mîn,
Îndărăt să-l toarne și să-l verse-n sîn ;
Alți cu nerușine a se dezbrăca
Și golași piperu [1]-ntr-alții a juca :
Alții iarăși bîndu-l dintr-al lui plecat
Să se bolnăvească și să zacă-n pat ;
Însă toți aceștia cînd se vor trezi
Stînd să se căiască-n ceelaltă zi,
Să se rușineze chiar de fapta lor,
Nendrăznind să-și scoată fața la sobor.

Astfel dar blestemul fuse-n acel ceas
Care pînă astăzi îl vedem rămas.

POVESTEA CÎNTECULUI

P-a virtuților livede trebuie în căpătîi
Pomul cel scump al răbdării să se afle mai întîi,
Și dacă din întîmplare natura nu-l va sădi,
Trebuie orcum să facă cineva a-l presădî
Și să îngrijască bine ca să prinză rădăcini,
Nu cumva să se usuce de ceva-n contră pricini ;
Ș-apoi vîrfurile-nalte să le taie nencetat,
Ca să se înrămureze și să fie mai plecat ;

[1] Dans popular.

Cum și vine[1] să întinză l-adîncime în pămînt,
Ca nu cumva să-l doboare vro furtună sau vrun vînt ;
Care și în timpul iernii să nu poată degera,
Deși toat-a lui verdeață să v-atuncea scutura ;
Mai vîrtos că nici nu trebui l-așa timp a se mîndri,
Ci-n frumoasa primavară cînd va-nfrunzi ș-înflori,
Și în liniștita vară, vesel stînd și rămuros,
Își va da cu belșug rodul cel prea dulce și gustos.

DESPRE LUCRARE

Celui cu meserii multe
Casa-i este fără curte.
Căci
Doi pepeni într-o mînă nu poți ținea niciodată.
Nici
Nu poate omul să șază cu fundul în două luntrii.
Ci
Ține-te numai de una, nu sări din una-ntr-altă.
Că
Decît multe și tot rele, mai bine una și bună.

Multe știe, multe croiește
Și nici una nu isprăvește.
Totdauna
Croitorul umblă cu haina descusută.
Și
Cizmarul umblă cu cizmele sparte.
Însă nu știe că
Popa cu opinci încălțat
De puțini e ascultat.

[1] Aici cu sensul de „rădăcini".

Zicînd :
De la un calic nu afli nimic.
Că
Ochii înţeleptului văd mai departe.
Pentru că totdauna
Lumînarea se aprinde pentru cei ce văd, nu pentru cei.

Omul să uită în faţă
Şi îţi judecă viaţa.
Cum a zis oarecine :
Nu ştie bărbatul, pe cît ştie satul.
Că
Nimenea nu întreabă de casa frumosului,
Ci de casa vrednicului.

Vrednicia omului să cunoaşte după port.
Că
Dacă des sărbători faci,
Nu o să aibi ce să-mbraci.
Deci dar,
Munca e blagoslovită,
Cînd te ţii de ea, ai pită.
Omul
Cel înţelept îşi găteşte
Încă pîn' nu flămînzeşte.
Să luăm pildă că
Furnica îşi strînge hrană
De cu vară pentru iarnă.
Şi
Şoarecelui nu-i lipseşte,
Că din vreme-şi grămădeşte.
Iar
Greierele în vremea agoniselii cîntă
Şi iarna cere să se împrumute.
Aşa şi omul nevoiaş :
Vara-ntins la umbră doarme
Şi iarna moare de foame.

Cînd fiertură în oală,
Şi cînd mamaligă goală.
Sau
Cînd florile rodului,
Cînd frunzele pomului.
Pentru că
Cine şade, coada-i cade, cine mişcă, el tot pişcă.
Şi
La tinereţe cine nu lucrează la bătrîneţe rîiază [1].
De aceea zice un înţelept :
Arvunează din vreme pe fericita muncă.
Şi
Scoală-te de dimineaţă şi te culcă mai tîrziu.
Şi
Cine pleacă de dimineaţă departe ajunge.
Pentru că
Un ceas al dimineţii plăteşte cît trei după prînz.
Şi
De multe ori nu aduce anul ce aduce ceasul.
Că
De unde nu gîndeşti, d-acolo sare iepurele.

Toate sînt la vremea lor ;
Iar nu
Lasă-ţi lucrul ş-îţi ia mucul.
Pentru că
Vorba lungă e sărăcia omului.
Şi
Cine vorbeşte, lucrul nu-i sporeşte,
Iar cine tace mai multă treabă face.
Nu fii
Bun de gură şi rău de lucru.
Că
Numai cu vorba nu se face ciorba.

[1] Capătă rîie.

Și
Dă din mîini dacă vrei să ieși la liman.
Mereu
Lucrează pe mult și pe puțin.
Că
Mai bine ceva decît nimic.

POVESTEA VORBII

Doi țărani cînd vrură la lucru să plece,
Nevestele-n casă pînă a-i petrece
I-au sfătuit ce fel și cum să urmeze,
Cum să se tocmească și cum să lucreze.
Una zise : — Frate, vezi de ține minte
Și un-a muierii din zece cuvinte ;
Eu nu îți zic alta decît să știi cum că,
După cum ești mare și vrednic de muncă,
Cînd te tocmești, cere să-ți dea plată bună,
Nu lua în grabă pe nimic arvună,
Să-ți pierzi surda vremea și zilele tale
Și să vii acasă fără de parale.
Iar cealaltă zise : — Bărbate, ascultă,
Lucrează pe plată puțină și multă,
Cum ți se întîmplă, nu după plăcere,
Decît să pierzi vremea degeaba-n ședere.
Deci dar ei plecară amîndoi dodată,
Ținînd fiecare sfătuirea dată.
În oraș intrară lucru să găsească,
Veniră ș-îndată oameni să-i tocmească.
Cel cu plată mare nu vru jos să lase,
Nevasta acasă cum îl învățase.
Ăstalalt se duse, lucră, luă plată,
A doua zi iară la alții fu gată,

A treia zi încă n-o pierdu degeabă,
În scurt, totdauna se afla cu treabă.
Iar cellalt tovaroș stînd în așteptare,
Ca să se tocmească tot pe plată mare,
Mai multa lui vreme era petrecută
Făr' de nici un lucru ș-în deșert pierdută.
Ce lua-n trei zile dintr-o săptămînă,
Da pe d-ale gurii odihnind p-o rînă...

„Ascultă din zece vorbe și una a muierii."
Dar
„Sfatul muierii muierilor folosește".

Deci el cu șederea din zi pînă-n seară,
Se învață leneș prin munca cea rară.
Într-aceste vine o văduvă-n piață
Și văzîndu-i trupul și viteaza față
Zise întru sine : „Ce om voinic mare !
Asta crez că-n lucru cît trei puteri are".
Ș-îndată cît cere îi dă să nu-l scape,
Îl duce la vie ș-îl pune să sape.
Ea, ca o femeie văduvă săracă,
Să dete doparte bucate să-i facă,
Cugetul zicîndu-i că, plata ca plata,
Pe om întărește la muncă bucata ;
Deși n-am tocmeală să-i dau de mîncare,
Dar văzînd să-ndeamnă mai mult la lucrare.
Stînd însă într-aceast-a ei gîndire bună,
Ascultă și vede că sapa nu sună,
Aleargă la dînsul : — Ce ședzi ? îl întreabă.
— Odihnesc, — răspunse — nu șez eu degeabă.
Se scoală-naintea-i, începe, lucrează,
Și ea iar se duce mîncarea să vază.
Cum îl lasă însă, stătu totdodată,
Sirmana femeie s-a-ntors iar îndată.
Începu să-l certe, zicîndu-i : ce șade,
Că ea îi plătește după cum se cade.

El iar înaintea-i începe să sape,
Ea pleacă la oală să-i ducă să crape ;
Dar cînd se întoarse cu strachina-n mînă,
Îl găsi la umbră culcat pe o rînă.
— Ce faci ? îl întreabă. El : — Stau după muncă.
— Na, scoal' de mănîncă ș-apoi iar te culcă :
Că pe trupu-ți mare te-am ales pe tine,
Gîndind să-mi iau bine ș-au fost vai de mine !

„Iată omul dară leneș cum să-nvață,
Și de a sa minte și de rea povață."

Deci cînd trece vara și lucru-ncetează,
Plec și ei acasă, copiii să-și vază.
Cel cu plata scumpă duse punga goală,
Trist, galben la față și slab ca de boală,
Iar cellalt umpluse de sfanți chimirașul
Și se duse vesel ca trandafirașul.

De aceea zice un înțelept :
Foamea să uită la poarta omului muncitor și nu
îndrăznește să intre.
Iar cel leneș
Pînă să încalță, soarele să-nalță, și pînă să gătește,
soarele sfințește.
De aceea,
În casa trîndavului e sărăcie lucie.
Cînd malai are, sare n-are, cînd sare are, malai n-are.
Rămîne în sapă de lemn și în casă fără piemn [1].
Lenea face pe bogatul a i se urî,
Și pe săracul în nevoie a se tîrî.
Într-un papuc ș-o opincă, lipa-lipa, nea Stănică
Toată vara cu cojoc și iarna cu fundul la foc.

[1] Făină de grîu care se adaugă la mămăligă.

Se încălzește la față,
Iar spatele îi îngheață.
Trăiește viață cîrpită cu ață.
Pică, pară, pică ; dac-ai pica, eu te-oi mînca, iar de nu, acolo ei ședea.
Umblă cu capul între urechi, cască-gură, pierde-vară.
Răsare unde nu-l sameni.
Unde sînt doi, cu el trei.
Încîrduit cu terchea-berchea, trei lei perechea.
Și
Sărăcia de el să ține ca pulberea după cîine.
Umblă pe drumuri tăind cîinilor frunză.
Casa-i e în trei pereți și cu ușa pîn pod.
Sărăcia îi roade urechile.
Umblă gol ca un pistol.
Se-mbracă numai pe dinlăuntru.

DESPRE ÎNVĂȚĂTURĂ

Ce înveți la tinerețe, aceea știi la bătrînețe.
Omul în copilărie lesne-nvață orce fie.
Meșteșugul la om e brățară de aur.
Nici un meșteșug nu e rău, ci oamenii sînt răi.
Cine învață la tinerețe se odihnește la bătrînețe.
Calul bătrîn nu se învață în buiestru
Cine știe carte are patru ochi.
Dar
Orce cu bătaie de cap să dobîndește,
Pe drumuri nu să găsește.
Procopseala nu să cumpără cu bani, ci să cîștigă cu ani
Banii nu aduc procopseala, ci procopseala aduce banii
Omul cît trăiește învață și tot moare neînvățat.
Nimenea nu poate să zică : acum le știu toate.

De aceea
La orce treabă, pe Stan pățitul întreabă.
Că
Cine întreabă nu greșește.
Orbul cu întrebarea a nemerit Brăila.
Dar
Nu cere de la prost învăț și de la bătrîn băț.
Că
Orb pe orb povățuind, cad amîndoi în groapă.
Orbul își caută acul în aria cu paiele și surdul îl povățuiește unde sună.
Nu cine trăiește mult știe multe, ci cine umblă mult știe multe.
Mult trăiești, multe auzi ; mult umbli, multe vezi ;
Mult trăiești, multe pătimești ; multe greșești, multe-nveți.
Iar
Găina care clocește niciodată nu e grasă.
Dar și
Piatra care se rostogolește din loc în loc nu prinde mușchi.
Toată musca nu face miere.
Toate străchinile nu sînt pentru ciorbă.
Procopseala nu e cîrpă să o mototolești și să o bagi în sîn.
Că
Unde nu e cap, vai de picioare.
A lipsit de acasă nouă ani și s-a întors cu doi bani.
S-a dus bou și s-a-ntors magar.
Căci
Omul sfințește locul, iar nu locul pe om.
Toată lumea este școală.
Și
Vremea învață pe aceia ce n-au dascăl.
Adică :
Nevoia învață pe om și nuiaua pe copil.
Ursul nu joacă de voie, ci de nevoie.
De aceea
Pisica rîzgăiată nu prinde șoareci niciodată.

Şi
Copilul nepedepsit rămîne neprocopsit.
Copilul rîzgăiat rămîne neînvăţat.

DESPRE ÎNVĂŢĂTURĂ IARĂŞI

Orce fel de meserie
Nu e rău omul să ştie.
Şi
Meşteşugul vreme cere,
Nu să-nvaţă din vedere.
Iar la alte,
Pe tot omul în viaţă
Patimile îl învaţă.
De aceea mulţi zic :
De multe în lume am dat
Şi tot nu m-am învăţat.
Dar
Cine a mîncat papară
Ştie dulce-i or amară.
Iar cel ce
Lapte fiert l-a opărit,
Suflă ş-în cel covăsit.
Că
Cît să-ţi ascuţi glasul gurii,
N-ai ce să-i mai faci naturii.
Cum a zis una :
Ştiam să cos eu odată,
Cînd eram la mama fată,
Că mama acu-mpungea
Şi mîna mea îl trăgea.
Alt prost a zis iară :
Asta moş Ion o ştie,
Pe el să-l chemăm să vie,

C-a fost o dată la mori
Şi în tîrg de două ori.

Olarii dintr-un pămînt,
Ce tot un fel îl frămînt,
Fac şi ulcior şi alt vas,
Tot un fel pe roată tras.

Să nu rîzi de oameni sluţi,
De orbi, de şchiopi şi de muţi,
Ci cînd vezi aşa calici,
„Doamne fereşte" să zici.
În sfîrşit,
La orce învăţătură,
Nu grăbi peste măsură.
Că
Cu vreme şi cu încetul
Să face tare oţetul.
Precum e o vorbă :
Lucrul bun care îţi place,
Nu-ntrebi în cît timp să face.

DESPRE VIRTUTE (FAPTĂ BUNĂ)

Fă bine, ş-îl aruncă-n drum.
Că
A face bine este totdauna mai bine decît a face rău.

Binele, zic, nu să face
Numai la cine îţi place,
Ci binele este bine
Să-l faci la fieştecine.
Chiar şi
La cel ce te duşmăneşte,
Tu cu bine-i răsplăteşte.

Că
De te latră vreun cîine,
Astupă-i gura cu pîine.
Ştiind că
Orce la voile tale
Cu răul nu-l scoţi la cale.
Iar
Binele pe om îl scapă
Cu vreme de foc şi apă.
Dar vei zice :
Să ne luăm după lume.
Şi
Ce o face lumea să facem şi noi
Însă
Ce avem cu lumea ? Lumea ca lumea, şi noi ca noi.
Alţii dacă ş-o scoate ochii, şi noi nu o să scoatem.
Alţii de o da în gîrlă, şi noi nu o să ne-necăm.
Fiecine ce face, pentru el este.
Cum îşi va aşterne, aşa va dormi.
Cum îşi va găti, aşa va prînzi.
Nu trebuie să imităm decît p-acei ce-i vedem făcînd bine.
Că
Setosul bea apă din orce lac.
Mulţi zic că
Răul cu rău să goneşte
Şi
Fă-i rău, că te pomeneşte.
Dar
Cît e cerul departe de la pămînt.
Atîta n-are
Asemănare.
Pentru că
Omul la rău aleargă cu armăsarul şi la bine merge cu carul.
Răul lesne îl face omul, dar bine anevoie.

Și
Cu vreme toate să fac bune.
Numai
Vremea ce a trecut nu se mai întoarce.
Dar
Binele ce-l faci la oarecine
Ți-l întoarce vremea care vine.
Vei auzi numai :
Vine binele ca albinele.
Și apoi
Bine, bine peste bine,
Cînd vine e tot mai bine.
Că
Cine face bine, bine găsește,
Cine face rău, rău-l însoțește,
Însă
Totdauna fapta bună
Este tutulor cunună.
Căci
Fapta bună în viață
La norocire înalță.
Și
Faptele bune în lume
Îți las nemuritor nume.

POVESTEA VORBII

Bogăția, Desfătarea, Virtutea și Sănătatea
Disputîndu-se-ntre ele simplu, că cui a da-ntîietatea,
Descriind și una ș-alta bunul său și fericirea
Ce din parte-și totdauna varsă către omenirea,
Și mîndrită fiecare își găsea șieși dreptate,
Că în adevăr ea este, și cerea întîietate.

Într-această a lor luptă în cuvinte nepătrunse
Ardicîndu-se Virtutea către dînsele răspunse :
— De voiți cu mulțămire dreptul să se înțeleagă,
Aideți la zei și la oameni, lor să cerem să aleagă,
Și a căruia problemă [1] li să va părea mai bună,
Ei să-i dăm ast măr de aur și a premiei cunună.
Și alegerea aceasta mai perfectă a se face
Va fi timpul d-adunanță luptelor olimbiace,
Sfătuirea dar Virtuții s-a părut prea de minune,
Fiecare sperînd mărul, bunul cum își va expune.
Deci cînd fu-n Olimb [2] mulțime de popoare adunate,
Alergară fiecare ca să ceară-ntîietate.
Ș-începu-ntîi Bogăția să exprime într-aceste
Că nemărginitul bine numai ea în lume este,
Pentru că e dătătoare de orșice fericire,
Desmierdării și a Famei [3] și orcării norocire ;
Fără dînsa orișicine pre pămînt se tirănește [4],
Ticălos [5] viază [6]-n lume și cumplit se chinuiește ;
— Mărul dar de aur mie — le zice — mi să cuvine,
De să caută rezonul [7] și dreptatea de să ține.
Alergă-n loc Desfătarea și răspunse-n grab cu stimă
Că-n nedrept va Bogăția să ia numele de primă :
— Căci pre dînsa fiecare, dupre cum și știți prea bine,
O trimite prin tot locul să mă caute pre mine ;
Eu dar în comunitate sînt dorința cea centrală
Și că-mi este ea servicea [8] nu e nici o îndoială.

[1] Sensul pe care îl dă Pann cuvîntului e greu de precizat ; pare să însemne „cauză" sau „însușire".

[2] Confuzie, destul de frecventă, între muntele Olimp și orașul Olimpia, sediul olimpiadelor.

[3] Faimei, gloriei.

[4] Suferă, se chinuiește.

[5] Nenorocit.

[6] Trăiește.

[7] Rațiunea.

[8] Slujitoarea.

Pre pămînt vieţuitorii ce bun simt numai cu tine ?
Alt decît amărîciune gust cîndva ei făr' de mine ?
Fericirea omenirei nu stă în multă avere,
Ci în ceea ce dezmiardă sufletele în plăcere ;
De n-aş mici eu în oameni durerile cele rele,
N-ar mai suferi cu anii a răbda necazuri grele.
Unde însă eu m-apropii, izgonesc ticăloşia,
Depărtez durerea-ndată şi aduc voioşia ;
Eu sînt dar tot bunu-n lume îndeobşte la orcare,
Eu sînt dulcea mîngîiere celui mic şi celui mare ;
Prin urmare dar şi mărul alta să-l ia nu să poate,
Căci eu covîrşesc cu bunul pre acestelalte toate.
Cu asemenea cuvinte începu şi Sănătatea
Că prin ale lor probleme n-au drept să ia-ntîietatea.
Pentru că nici Bogăţia, nici Desfătarea, cum spune,
Nu pot cu nemărginire s-aibă toate cele bune :
— Că de n-aş fi eu în oameni, ar fi toţi cu neputinţă,
N-ar da folos Bogăţia, nici ar fi de trebuinţă,
Şi nici Desfătarea poate să stea pre pămînt vrodată
Dacă nu voi fi cu dînsa împreună totdodată.
Cînd pe pat cineva zace în dureri şi chinuire,
Cine va putea să-i fie singura lui fericire ?
Bogăţia o să strige ? Desfătarea o să cheme ?
Or pă mine, Sănătatea, mă cere în acea vreme ?
Cel bogat fără de mine nici o simţiciune n-are,
Nici la vreo desfătare poate s-aibă aplecare,
Căci atuncea mintea, trupul sînt în nelucrare toate
Şi să aibă mulţămire fără mine nu să poate.
Împăraţii, generalii, c-o zicere şi ostaşii
Fără min-ar fi fiinţe ce nu pot a-şi mişca paşii.
Iar de aş lipsi cu totul în natură şi în nume
Atunci fără îndoială n-ar fi pre pămînt nici lume.
Eu îmbărbătez pre omul, eu dau coraj, vitejie,
Eu aduc puteri în suflet, eu dau trupului tărie,

Şi cînd sînt în judecata celui ce mă preţuieşte,
Făr-avere, desfătarea în natură o găseşte.
Socotesc dar că în lume eu întîi sînt trebuită,
Bătrînimei, tinerimei fără tagă sînt dorită.
Eu sînt bogăţia lumii, eu sînt tot bunul vieţii,
Eu sînt dulcea desfătare şi cununa frumuseţii.
Bogăţia numa-n sine este moartă întru toate,
Desfătarea înaintea-mi nici cît fir de păr nu poate.
D-aceea ca una ce sînt eu nemărginitul bine,
Darul şi întîietatea să le am mi se cuvine.
Deci c-o manieră sfîntă stînd Virtutea înainte
Începu să-şi spuie dreptul făr-a se lungi-n cuvinte,
Zicînd cum că : — Bogăţia, Desfătarea, Sănătatea
Deşi dup-a lor părere singure-şi găsesc dreptatea
Şi deşi fieştecare are şi de baz cuvinte,
Dar însă ale lor bunuri sînt pămînteşti, iar nu sfinte ;
Nu că nu sînt şi aceste de la Dumnezeu tot date,
Ci de n-oi fi eu cu ele, sînt de lume defăimate.
Eu sînt bunul provedinţii, eu sacrific [1] p-omu-n lume,
Eu fac s-aibă muritorii pre pămînt glorios nume,
Eu sînt liniştea vieţii, eu sînt calea mîntuinţii,
Eu sînt pacea, eu sînt bunul, eu sînt cîrma conştiinţii ;
Unde nu mă au pe mine, acolo amerinţ rele,
Vin pieiri, stricăciuni, patimi ş-alte mari greşeli cu ele ;
Eu sînt baz zeieştii lege, dau bun nume omenirei,
Eu sînt povaţa în lume către drumul fericirei ;
Bogăţia, Desfătarea, Sănătatea, fără mine
Toate-n lume omenirei sînt de sinele ruşine,
Şi nu numai sînt ruşine cînd lipsesc eu dintru ele,
Ci sînt şi supuse toate pre pămînt la multe rele.
Şi d-aceea cîţi în lume au fericea astor trele
Tremur, să turbur adesea dacă nu sînt eu cu ele.
Aşadar mărul de aur şi titlul de-ntîietate
Mintea-nţelepciunei voastre să-l dea cui are dreptate.

[1] Sfinţesc.

Atuncii zeii ş-adunanţa oamenilor să întreamă
Şi cuvintele Virtuţii le iau în băgări de seamă,
Văzînd şi cu osebire manierele ei toate,
Cu sfat de obşte-mpreună se înalţă glasuri gloate,
Strig dodată că Virtuţii să cuvine cu dreptate
Să ia darul şi cununa şi titlul de-ntîietate,
Ş-aşa cu sfatul de obşte, după hotărîrea dată,
Dîndu-i mărul cel de aur, fu Virtutea întronată.

*

Nimica dară pe omul nu-l poate-nălţa în treaptă
Decît singură Virtutea, prin alegerea cea dreaptă;
Că ea de comunitate se sacrifică în lume,
Ea şi după moarte lasă memorabilul său nume.
Ferice d-acela care ştie să o-mbrăţişeze,
Şi va putea după dînsa paşii să şi-i îndrepteze,
Că este ca diamantul, care ş-în gunoi de cade,
Tot îi zice piatră scumpă şi preţu-i deloc nu scade.

POVESTEA VORBII

Pupăza moţata şi frumoasă-n pene,
Gunoindu-şi cuibul din nărav şi lene,
Îl lăsă şi merse iar în altă parte,
Ş-apucă să facă alt cuib, mai departe;
Dar văzînd-o cucul îi făcu-ntrebare:
— Ce faci iar aicea, soru-mea cutare?
— Cuib îmi fac, răspunse; ş-o-ntrebă el iară:
— Dar făcuseşi parcă altul astă-vară?
— Mi-am făcut — ea zise — ş-altul după dînsul,
Dar mai mult nu este d-a şedea într-însul,

Că, după cum, poate, è știut și ție,
L-am umplut cu totul de necurăție.
Cucul auzînd-o zise iar : — Ei bine,
Dar îți lași năravul, or îl iei cu tine ?
— Cum, — ea îi răspunse — un năravdin fire
Poate vreodată s-aibă lecuire ?
— De vreme ce, dragă — îi zise ei cucul —
Nu îți lași năravul, geaba-ți este lucrul,
Căci și de acesta nu o să ai parte,
O să-l umpli iarăși ca pe celelalte ;
Ci întîi năravu-ți lasă-l, de se poate,
Ș-atunci o să-ți fie cuibul ca la toate.

POVESTEA VORBII

Doi inși se-ntovarășiră cu-nvoire într-un an
Și mergînd închiriară-n oraș cîrciumă cu han,
Însă unul c-osteneală la vînzare-a stărui
Ș-altul puind căpitalul vin, rachiu a-i tîrgui.
Deci acel cu căpitanul încoaci-încolo umblînd,
Pe la dealuri și poverne [1] vin, rachiuri cumpărînd,
Prețul la fiește care mai încărcat îl spunea
Și cîștigu-ncărcăturii-ntr-altă pungă îl punea.
Cel din han iar ca și dînsul alte-n folosu-i făcea,
El băga cu doniți apă-n marfa ce i-o aducea
Și pentru acel adaos din vînzare bani trăgea
Ș-într-o osebită pungă îi băga și îi strîngea.
Dar pentru această faptă îi veni a se gîndi
Ca nu prin vro întîmplare taina a se dovedi :
Și avînd în han la soare o butie cu oțet,
În care tot turna apă și vindea încet-încet,

[1] Povarnă — fabrică de spirt și de rachiu.

Aruncă pe vrana buții banii ce îi tăinuia,
Ș-apoi d-aci înainte tot mereu punea în ea.
Cel cu căpitalul iarăși se tot gîndi nencetat
În ce loc să puie banii cîștigați din încărcat,
Tovarășul să nu-i simță uneltitul meșteșug
Și să i se dea de față tainicul său vicleșug.
Într-acestea văzînd butea cea cu oțet, zisă sus,
Socoti că nu să poate alt loc mai sigur de pus,
Și scoțînd prin taină banii într-însa îi slobozi,
Unde și celalt tovarăș punea în fiece zi ;
Apoi d-aci înainte amîndoi ce cîștiga,
Pe ascuns unul de altul tot mereu în ea băga.
Deci împlinindu-se anul, au luat, s-au socotit
Ș-amîndoi ca să mai fie tovarăși nu s-a-nvoit ;
Marfă nu le rămăsese, nici mai mult nici mai puțin
Decît butea cu oțetul și o bute iar cu vin ;
La-mpărțire fiecare butea cu oțet cerea
Și pe cea cu vin nici unul în partea lui nu o vrea.
Deși costa mai mult vinul, după cum l-au prețuit,
Dar în butea cu oțetul era cîte s-au hoțit.
Dacă văd și văd ei cum că cu certuri nu se împac
Și pe oameni d-acest lucru ca să se mire îi fac,
Începură între dînșii oarecum a bănui
Și nu putea unul altui gîndul a-și destăinui.
Unul zicea întru sine : „Poate tovarășul meu
M-a văzut cumva vrodată cînd aruncam banii eu !"
Cellalt așa zicea iarăși : „Poate că-n ea cînd am pus
M-o fi văzut oarecine și ducîndu-se i-a spus !"
Și ca să se înțeleagă între dînșii prin cuvînt,
Se pun și unul pe altul se întreb cu jurămînt
Cum că ce este pricina între dînșii de se cert
Ș-în partea sa fiecare cere butea de oțet.
La-ntrebările acestea socotind că s-au simțit,
Își spuseră unul altui cum și ce fel s-au hoțit,
Și cum banii tot în butea cea cu oțet îi lăsa,
Socotind fiește care să o ia în partea sa.

Dar de vreme ce secretul între ei s-a dovedit,
Acea bute cu oţetul s-o spargă a trebuit.
Aşadar prin învoire acea bute ei spărgînd
Şi unul şi altul parte deopotrivă luînd,
Puseră banii-n chimire şi s-au despărţit pe loc
Şi să-şi caute plecară norocirea într-alt loc.

Unul dar plecînd să meargă la un oraş osebit,
Fiind vară şi căldură foarte de nesuferit,
Cînd veni un rîu să treacă, care era foarte lat
Şi să vedea apa-ntr-însul ca creştalul cel curat,
El poftind ca să se scalde, să răsufle de zăduf,
Descălecînd legă calul la umbra a unui stuf,
Se dezbracă pîn' la una, cîntînd bucurat nespus,
Şi dasupra peste haine chimirul cu bani l-a pus ;
Cînd intră ca să scalde şi începu a-nota,
Îi veni-n gînd să se-ntoarcă spre haine a se uita,
Cînd iacă un vultur mare în zbor pe aci trecînd
Şi zărind chimirul roşu că e vro carne crezînd,
Se repezi deodată cu un zbor grabnic nespus
Şi răpindu-l între gheară să înalţă iar în sus ;
El sărind în grab din apă alergă după el gol,
Strigînd, zbierînd, răcnind tare, slobozind şi un pistol
Vulturul de spaimă-ndată, armă, glas cînd auzi,
Chimirul care-l luase drept în rîu îl slobozi,
Care a săltat prin unde ceva, unde a căzut,
Şi îl petrecu cu ochii pînă cînd nu s-a văzut.
El atunci, clătind cu capul şi privind spre cer în sus,
Zise : „Din apă veniră şi iar în apă s-au dus."

Cellalt, şi el plecînd iarăşi la un oraş depărtat,
Unde trebuia să meargă pe apă şi pe uscat,
Dacă ajunse la mare, cu un vas se îmbărcă
Şi cu alţii împreună spre acea parte plecă.
Calea fiind foarte lungă, el în oarecare ceas
În corabie doparte în singurit loc s-a tras

Şi îşi descinse chimirul în care banii era,
Îi scoase, îi turnă-n poală ş-începu a-i număra ;
O maimuţă, capitanul corăbiii ce-o avea
Şi din catarg de sus tocma cum sta şi la el privea,
Îi vedea toată mişcarea în acel ceas ce-o făcea
Şi galbenii în chimiru-i carii frumos strălucea,
Se coborî jos hoţeşte şi de departe pîndi,
Pînă cînd adună banii, în chimir îi grămădi,
Ş-alăturea lîngă sine după ce îl lăsă jos,
Ca să-şi potrivească trupul, să-l încingă mai frumos,
I-l răpi din ochi îndată şi fugind pe catarg sus
Cu chimirul împreună tocmai în vîrfu-i s-a pus :
Şi acolo deschizîndu-l începu-a scoate din el
Galbenii carii văzuse şi a face-ntr-acest fel :
C-o mînă ţiind chimirul, alta cu galbeni umplea,
Şi privindu-i cîte unul, în mare îi azvîrlea ;
Rar, numai din doi-trei unul şi în partea-i arunca,
Care sta cu privighere să-i adune cum pica.
Astfel tot făcînd maimuţa pînă cînd a isprăvit,
În cele mai de pre urmă chimirul i-a azvîrlit.
El văzîndu-se, săracul, fără veste-ntr-acest rău
Şi numărînd ce-adunase, oftînd zise-n gîndul său :
„Banii cîţi cu nedreptate cîştigaţi carii i-am pus,
După cum haram veniră, astfel şi haram s-au dus.“

Astfel e omul.
După ce răstoarnă carul, atuncea vede drumul cel bun,
Că
Dobînda multă rupe ciochinile [1].
Dar însă
Cinci degete sînt la o mînă şi unul cu altul nu se potrivesc.
Roatele se gonesc una pe alta şi nu se ajung niciodată.
Unde e marfă, şi pagubă.

[1] Capetele dindărăt ale şeii, de care se atîrnă desaga.

Ş-apoi
Buţile goale mai mult sunet fac.
Şi
Vinovatul mai mare gură face.
Adică :
A mîncat aguridă părinţii
Şi ş-au strepezit copiii dinţii.
Şi
A mîncat urdă cu usturoi şi cere să-i miroase gura a lapte.
Tovaroş numai la cîştig, la pagubă pune cîrlig.
Mărgăritarul stă în fundul mării şi mortăcina pluteşte pe dasupra apei.

Ci mai bine,
Daca-ţi este casa mare,
Bagă în ea un mărăcine,
Decît pe fieştecine.
Că
Cine are strein are în casă spin.
Dar şi
Dacă vom socoti noi
Cît intră-n plăcintă foi, niciodată nu mîncăm.
Omul însă
Îşi încearcă gîndul său or pe bine or pe rău.
Cîrmaciul cu-ngrijire bună
Scapă corabia de furtună.
Totdauna
Socoteala deasă e frăţie aleasă
Că
Din grăunţe mărunte se fac grămezi mai multe.
Pentru că
În oala acoperită nimenea nu ştie ce fierbe.
Şi
Omul de treabă nu iese din casă cu mîna goală
Mulţi zic că
Omului de ce-i place, d-aia se-ngraşe.

Însă
Niciodată de tot pomul
Nu se poate-ngrăşa omul.

DESPRE NEUNIRE ŞI NEÎNŢELEGERE

Boii uniţi la păşune
Lupul nu-i poate răpune.
Şi
O nuia în mînă lesne se-ncovoaie,
Dar cînd sînt mai multe se frîng anevoie.
Şi
Oaia retrasă din turmă
Lupii o iau după urmă.
Şi
Vai de acea însoţire
Unde nu este unire !
Că
Nu poate fi nălbitorul
Tovaroş cu văpsitorul.
Nici care
Va s-o-nnegrească din albă,
Va şi mîini albe să aibă.
Şi
De va fi să nu voiască
Muierea să plămădească,
Şade, cerne pînă mîine
Şi tot nu frămîntă pîine.
Şi
Să muncească, s-amărească
Şi nimica nu-i sporeşte.

Şi
Îl joacă cu viclenie
În ciur fără văcălie [1].
Zicînd :
O, amărîţii de noi,
Nu ne unim amîndoi !
Că
Eu zic tunsă şi el rasă,
Nu ştiu la ce o să iasă.
Şi
Eu strig încît capul mi să descleieşte
Şi bărbatu-n lene abiá mormăieşte.
Unul zice :
Nu ne putem înţelege,
Un fel nu ni să alege.
Altul :
M-a înzăbălat muierea
Şi mă joacă cum i-e vrerea.
Şi
Mă fierbe în oală seacă,
Zi, noapte, nu va să tacă.
Of !
Mă ciocăneşte ca covaciul [2]
Şi ca gheonoaia copaciul
Cînd se necăjeşte,
Strigă şi ţipă ca din gură de şarpe,
De mă iau fiori din creştet pînă-n talpe,
S-a lipit de mine ca scaiul de cîine.
Şi
De prea mult ce mă iubeşte,
Ca cocoşul mă chioreşte.
Mă chioreşte parcă va să mă împuşce.
Cum zice vorba :

[1] Cerc de coajă de tei din jurul sitei.
[2] Fierarul.

Nici nu te lasă să te prăpădești,
Nici nu te lasă ca toți să trăiești.
Că
M-a îmbătrînit, mi-a scos peri albi.
Și ea
Șade tot abanos, țapăn și vîrtos.
Să vede că
Are nouă suflete ca pisica.
Iar mie
Ziua și noaptea îmi roagă moartea.
Iacă
Niște zile amărîte,
Necăjite și tîrîte.
Dar într-o zi
Era să lepede și potcoavele.
Eu știu însă,
Dacă moare nevasta mea, să duce lumea jumătate.
Dacă mor și eu, să isprăvește lumea.
De aceea
Rabdă, inimă, și taci, că n-ai altă ce să faci.

POVESTEA VORBII

Un surd caprele păzind
Și la umbră adormind,
După ce s-a deșteptat,
Și împrejur s-a uitat,
Nici o capră n-a văzut
Și crezu că le-au pierdut.
A le căuta plecînd
Și din loc în loc umblînd,

Zări p-un plugar cioplind
Şi la un gard împletind.
Să duse a-l întreba
De i le-au văzut au ba.
El iarăşi tot surd fiind
Şi ce zice neştiind,
Socoti că l-a-ntrebat
De mai are de lucrat,
Şi nasu-n sus ardicînd,
Arătă cu el zicînd :
— Iată, mai am puţintel,
Pîn' la acel copăcel,
Apoi isprăvesc, mă duc
D-amiaz ceva să îmbuc.
Aşadar el a plecat
Spre unde i-a arătat,
Socotind că i-ar fi spus
Că p-aci turma-i s-a dus,
Zicînd : — Dè le voi găsi,
Şi tu te vei folosi,
Că e în ele un ţap,
Cu cornul drept frînt în cap.
P-acel îţi făgăduiesc
Că pe loc ţi-l dăruiesc.
Deci acel loc ocolind
Şi turma în crîng găsind,
S-a-ntors către lucrător,
Zicînd cu chip zîmbitor :
— Iată, mă ţiu de cuvînt,
Na ţapul cu cornul frînt.
Plugarul cum s-a uitat
Îi răspunse supărat :
— Să ferească Dumnezeu !
Nu, nu i-am frînt cornul eu.
Ciobanul îi zise iar :
— Te năcăjeşti în zadar,

Nu-ți dau altul sănătos,
Dar p-acesta bucuros.
Plugarul țapu-mpingînd
Să uită urît zicînd :
— Mă ! o, omule nătîng,
Cum eram cornul să-i frîng
Cînd eu nici nu l-am văzut,
Nici să mă uit am șezut ?
Fiind aceștia acum
La marginea unui drum,
Văd pe o fată trecînd
Și la cînepă torcînd.
O opresc, o chem pe loc,
O aduc aci-n mijloc,
Și unul ș-altul se pun
Și cearta-ntre ei își spun.
Ea întîmplîndu-se iar
Surdă ca și dînșii, chiar
Gîndi că o-ntreb pe ea
Pe cine-i place să ia,
Și le zise : — De vreți voi,
Eu iau pe unul din doi,
Apoi fii tu, fie el,
Mie-mi plăceți tot un fel.
Pe cînd aceasta spunea,
Iată ș-un popă venea,
De bătrîn se cocoșa
Și călare făr' de șa.
Ei pe loc cum l-au zărit
Și pe dînsul l-au oprit,
Și ca să-i spuie s-au pus
Toți, cum ziserăm mai sus.
Preotul, surd fiind iar
Și ce zic n-avînd habar,
Cînd la unul ascultă,
Cînd la altul să uită,

Şi sărind jos după cal
Zise : — De e al tău, na-l,
Că la treaba mea mergînd
Îl găsii colea păscînd,
Şi pe el m-am aruncat,
Să mă duc pîn' la ăl sat.
Deci ei cum s-o fi-nţeles,
Nu poci să vă spui ales,
Că cu toţii au plecat
Ş-au mers la zapciu în sat,
Să-i împace la un fel,
Că doar n-o fi surd şi el.

Zapciul în acea zi,
Cînd a vrut a-i auzi,
S-a-ntîmplat a-l nemeri
Cînd nu-i putea suferi
Şi vorbă cînd nu-i plăcea,
Fiindcă cură făcea ;
Că umblase cam zarif [1]
Şi era puţin zaif [2].
Venise atunci la el
Ş-un meşter c-un cojocel
Şi să necăjise foc
Că nu-l încăpea deloc.
Surzii grămadă intrînd,
Fără a-şi aştepta rînd,
Toţi dodată s-au pornit,
Îi spun la ce au venit,
De părea că urlă lupi
Şi albinele la stupi.
Plugarul jura pe sfînt
Că el cornul nu i-a frînt ;
Ciobanul striga înalt :
— Ăst ţap îi dau, nu-i dau alt !

[1] Elegant, frumos (aici pare să însemne „cu chef").
[2] Indispus, bolnav.

Fata arăta şi ea
Că pe unul din doi ia ;
Preotul spunea de cal,
Arătîndu-şi al său hal,
Cum că el nu l-a furat,
Ci numai l-a-ncălecat.
Zapciul privind uimit
La lucru nepomenit,
Fiind şi supărat foc,
De cură şi de cojoc,
Se dezbrăcă-n acel ceas
Şi zise, strîmbînd din nas :
— Să n-am parte d-ast cojoc
(Şi îl aruncă în foc),
Să se prefacă cărbuni,
De nu sînteţi voi nebuni !
L-aşa oameni pătimaşi
Poate crede cinevaşi
Cînd îi taie vrun cuvînt
Ş-îi rămîne vorba-n vînt,
Dar ţ-e ciudă foarte mult
Cînd aud şi nu ascult.

POVESTEA VORBII

Doi prieteni împreună la un drum călătorind,
Un urs le ieşi-nainte, cu groază spre ei viind.
Unul dintr-înşii, de frică, văzînd ursul furios,
Se sui şi se ascunse sus într-un copaci stufos ;
Cellalt, într-acest pericol singur dacă s-a văzut,
S-a-ntins la pămînt îndată şi în mort s-a prefăcut.
Ursul dar totdeodată asupra lui cum sosi,
Pe la nas, pe la ureche, se plecă a-l mirosi ;

Iar el își ținu suflarea, să nu-l simță că e viu,
Că ursul mort nu mănîncă, după cum zic cei ce știu ;
Și așa, de mort gîndindu-l, cum sta nesuflînd lungit,
Nicidecum neatingîndu-l, l-a lăsat și a fugit ;

Iar prietenul său, care sta în copaciul stufos,
După ce se duse ursul, l-a-ntrebat, dîndu-se jos :
— Ia spune-mi, măi frățioare, ursul ce lucru-ți șopti,
Cînd se puse la urechea-ți ? (Și-ncepu a hohoti.)
— Mi-a poruncit — el răspunse — să țiu minte să păzesc
Și c-un prieten ca tine să nu mai călătoresc.

POVESTEA VORBII

Primăvara într-un nuc,
Stînd și cucuind un cuc,
Doi proști, cum îl asculta,
Porniră a se certa ;
Pe unu-l chema Pălmuș
Și pe cellalt Ciomăguș.
Pălmuș privind la cuc sus
Și văzîndu-l spre el pus
Zise — Or văzuși tu, mă,
Că cucu mie-mi cîntă ?
Ciomăguș zise : — Minți tu,
Că cucu-n nuc cum stătu
La mine-ntîi să uită
Ș-apoi atuncea cîntă.
— Dar nu vezi — Pălmuș a zis —
Cu ciocu-ncotro e-ntins ?
Dacă ție ț-ar cînta,
La tine s-ar și uita.

Ciomăguș se-ntărîtă
Și bîta îi arătă,
Zicîndu-i : — Nu-mi tot vrăji,
Că de mă voi necăji,
Cu asta-n cap te pocnesc,
Ai auzit ce-ți vorbesc ?
Ț-am spus că cînd a cîntat
Întîi în ochi mi-a cătat.
— Ce-e ? tu să mă bați zici ?
Tu pe mine ? Na dar ! — plici !
— Ce dai tu în mine, mă ?
(Și ciomagu-și întremă)
Na !—poc !—Mă !—plici, șap !—Na !—buf !
Aolio ! — Stăi ! — Mă ! Uf !
— Ho, ho, ce aveți de gînd ?
Strigă Bunea alergînd,
Ș-apucînd îi descîlci,
Pe un, pe alt îmbrînci,
Pe amîndoi ocărînd,
Judecîndu-i și zicînd :
— Fire-ați porci-de-cîini să fiți !
V-ați pornit să vă sluțiți !
Pălmuș, aprins grozav foc,
Merge la zapciu pe loc,
Și spuind cum s-a certat,
I-a dat bani și l-a rugat
Ca, cînd îi va-nfățișa,
Să zică ca el așa,
Că cucul lui i-a cîntat
Și să certe pe cellalt.
Ciomăguș, p-ascuns și el
Mergînd în același fel,
Pe zapciu unse pe bot,
Dînd cît avea-n pungă tot,
Și să zică l-a rugat
Că cucul lui i-a cîntat.

Deci cînd i-a înfățișat
Și jalba le-a ascultat,
Zapciul, puțin mișcînd
Și genuchiul ardicînd,
Supt saltea le-a arătat
Banii ce i-a fost ei dat,
Zicînd : — Și un ș-alt mințiți
Și ca nebuni vă sfădiți,
Că cucul, să știți curat,
Numai mie mi-a cîntat ;
Și voi, zic, vă împăcați,
Să n-auz că vă certați,
C-apoi iau gîrbaciul meu
Și vă împac cum știu eu.

Vezi așa,
Cine face ca mine, ca mine să pață.
Capul face, capul trage.
Unde nu e cap, vai de picioare.
Mulți zic că
Banul e ochiul dracului.
Și că
Banul te bagă afund, banul te scoate în und'.
Dar
Culcă-te pe urechea aia.
Și
Ei fi bun cît ei fi.
Căci
Bolnavul multe zice și sănătosul face ce știe.
Că
A băga mîna în miere și a nu-ți linge degetele
nu să poate.

Două pisici dintr-o casă, surori, fraţi vei să le zici,
În cămară după masă intrînd ca nişte pisici,
Mirosiră, cotiliră [1] din taler în taleraş
Şi-între altele găsiră şi o felie de caş.
Sar amîndouă dodată, asupra-i să grămădesc,
Pentru el vor să se bată, fac gură, se gîlcevesc.
Şi una şi alta rele, mîriia şi mieuia,
Să-l împarţă între ele nicidecum nu să-nvoia.
Şi ca să nu să mai certe merg la cotoi, cer la el
Ca prin dreaptă judecată să le-mpace la un fel.
Cotoiul, ca un cu minte, le-a zis : — Nu vă mai certaţi,
Ce folos mii de cuvinte ? eu ştiu cum vă împăcaţi :
Care le împacă toate e cumpăna pre pămînt,
Şi împrotiva-i nu poate nimeni să zică cuvînt.
Zicînd aceste, apucă şi cumpenele pe loc,
Ceru caşul să-i aducă, îl rupe drept prin mijloc,
Pune într-o parte ş-alta caşul cel în două frînt,
Înalţă cu mîna-ndată cumpăna de la pămînt ;
Dacă vede că-ntr-o-parte atîrnă mai greu niţel,
Ia din cealaltă parte şi muşcă ceva din el.
Îl pune iar, iar rîdică, acum dincoaci greu văzînd,
Muşcă şi d-aci niţică, ca să potrivească vrînd.
Apoi iar şi iar şi iară, cînd aci, cînd colea greu,
Vrînd lor rău să nu le pară, el a muşcat tot mereu;
Pîn'să sătură pe sine şi lăsă părţile mici ;
Atunci le potrivi bine şi le dete la pisici.
Ele dar silite fură astfel a se mulţămi,
Dacă minte nu avură singure a-l împărţi.

[1] Cotrobăiră, scotociră.

Paserea după ce se cunoaște ? — După cîntec.
Și
Mojicul după ce se cunoaște ? — După vorbă.
Că
E politicos ca gardul, îți jupoaie obrazul.
Mojicul
Nu-și cunoaște lungul nasului.
Că
De unde știe ciobanul ce lucru e șofranul ?
Omul neslujit e ca lemnul necioplit.
Te pomenești că
Îți trîntește vorba ca ciomagul.
Zicînd :
Nu căuta ce am fost, ci te uită acum ce sînt.
Și
Nu te uita la cojoc, ci te uită ce e supt cojoc.
De aceea
Nu te băga în tărîțe, că te mănîncă porcii.
Însă
Dumnezeu să te păzească de țiganul turcit și de mojicul grecit.
Și
Dumnezeu să te ferească de bătaie cerească, de urgie-mpărătească și de pîra mojicească.

DESPRE VICLENIE

În față una-ți vorbește
Și în dos alta-ți croiește.
Și

În ochi cu gura te unge
Ş-în dos cu ac te împunge.
Şi
În faţă dinţi îţi albeşte
Şi inima îşi negreşte.
Şi
În faţă te netezeşte
Şi în spate te cioplеşte.
El este
C-albină,-n gură cu miere
Ş-în coadă cu ac şi fiere.
Vicleanul
Fîţîie coada ca vulpea, în toate părţile.
Îl vezi numai,
Bună ziua toată ziua şi din cap la toţi mereu moţ.
Şi
Te mîngîie cu ghimpi
Şi
Te atinge cu bumbac.
Pe vicleanul
Cît să umbli să-l pipăieşti,
Nici în piua nu-l nemereşti.
Cum a zis unul :
De scund este scund,
Dar nu-i dai de fund.
Cu un cuvînt,
Este taler cu două feţe.

POVESTEA VORBII

Oarecare meşteraş
A trimis un băieţaş
Cu un taler rudăresc,
Cu două feţe, prostesc,

Ca să ia de la băcan
Icre roșii de un ban ;
Îi mai dete și alți doi
Să ia icre negre moi.
Băiatul cam prosticel,
Cerînd icre de un fel,
Le-a pus pe taler aci
Și alte porunci.
Băcanul dacă i-a dat,
— Unde le pui ? l-a-ntrebat.
El talerul întorcînd
Și icrele răsturnînd :
— Pune-le aici, a zis,
Ș-a mers d-unde l-a trimis.
Acolo cînd s-arătat,
Stăpînul său l-a-ntrebat :
— Celelalte unde sînt,
Or nu-nțelegi de cuvînt ?
Copilul iar întorcînd
Și : — Iacăte-le, zicînd,
Căzură ș-acele jos,
Nimica fiind din dos.
Stăpînul său, necăjit,
Îndată l-a pălmuit,
Zicînd : — Vezi, minte să ții
Și păzește să nu fii
Cu două fețe și tu,
C-as' taler ce te bătu.

POVESTEA VORBII

Un sultan odată umblînd prin cetate
Pe jos cu vizirul în haine schimbate
Văzu înaintea-i o pară scăpată
Ș-o rîdică singur plecîndu-se-ndată.

Vizirul această urmare văzîndu-i
Și păzindu-i vreme l-a-ntrebat zicîndu-i :
— Mă iartă, stăpîne, pentru îndrăznire,
Că îmi stă în cuget o nedomirire :
Mi-a fost de mirare că o para mică,
Care și nimica poate să se zică,
Un sultan ca tine, bogat cu haznale,
Să te pleci la dînsa să o iei din cale !
Sultanul răspunse : — Acel ce din fire
Va lua paraua în despreţuire
Din puţin să-nvaţă întru nepăstrare
Ca să nu se uite și la banul mare ;
Omul care știe a trăi cu păstru[1]
Paraua o are la galben căpăstru ;
Ziseși că paraua nu e lucru mare,
Dar cît de greu este omul cînd n-o are !
Paraua e mică, dar loc mare prinde,
Că, cînd îți lipsește, pîinea nu ț-o vinde,
D-aceea paraua omul cel cuminte
Trebui ca pe galben s-o aibă-nainte,
Că joc cine-și bate ș-îi dă cu piciorul,
Cu vremea ajunge ca să-i ducă dorul.
Eu nu zic că omul cumplit[2] să se facă
Și pînă-ntr-atîta argintul să-i placă,
Încît să ajungă la el să se-nchine
Și să îngrijască numai pentru sine,
Ci zic că la păstru firea să-și deprinză
Și, cînd dă, să vază banul loc să prinză,
Ca să strîngă, s-aibă atît pentru sine,
Cît să poată face și altuia bine.
De ce pentru sine ? Pentru vremuri grele,
Pentru niscai boale, pentru-ntîmplări rele,
Cînd se cheltuiește și cîștig nu este,
Pentru neputinţe ș-alte ca aceste ;

[1] Economie, păstrare, strîngere.
[2] Zgîrcit.

Iar pentru alți cum ? Ca milă să-i fie,
Să aibă să scape oameni din robie,
Să-și dea pentru suflet și bine a face,
Scăpătați s-ajute, sirmani să îmbrace,
Pe cîți pradă focul, pe cîți apa-neacă,
Pe cîți îi las hoții în stare săracă,
Văzînd să nu-i lase-n lacrămi să rămîie,
Ci să aibă-n mînă cu ce să-i mîngîie.

POVESTEA VORBII

Unul avînd poftă să meargă la țară
După trebuință, într-o zi de vară,
Ducîndu-se-ndată la un oarecare,
Ceru armăsarul, știindu-l că are.
Acel îi răspunse : — Frate, rău îmi pare
C-a-ți sluji l-aceasta nu-s acum în stare,
Că nici trei minute nu sînt încă bine
De cînd l-am dat altui prieten ca tine.
El îl rugă iarăși, zicînd : — Dă-mi dar calul.
— E ! frate, — răspunse — cînd i-aș spune halul,
De milă i-ai plînge și nu mi l-ai cere,
Că stă-n grajd, săracul, numa-n trei picere.
El îl rugă iarăși ; — Dă-mi încai măgarul.
— Apoi l-am dat — zise — tot cu armăsarul.
Cînd zise aceasta, în grajd dobitocul
A zbierat îndată, viindu-i sorocul.
El auzind zise : — Cum nu e aice ?
Uită-te, el singur că e în grajd zice.
— Frate ! — îi răspunse — n-am cinste la tine
Dacă crezi măgarul mai mult decît mine !
Tu nu știi că-n lume e zicala asta,
Că „să nu-ți dai altui calul și nevasta".
Și pe lîngă asta mai e o poveste :
„Frate or nefrate, brînza pe bani este".

Aşadar
Omul la nevoie miroasă şi ce nu-i e voia.
De dorul fragilor, mănîncă frunzele.
Sau
Înghite la răbdări prăjite.
Căci
Lucrul strein nu ţine de cald.
Că
Tocma cînd îţi pasă, fără dînsul te lasă.
Şi
Dacă nu ţi se trece vorba, nu-ţi mai reci gura.
Că
Dacă nu eşti vrednic la o treabă,
Nu-ţi bate capul degeabă.
Precum zice :
Nu-ţi este puterea cît îţi este vrerea.

POVESTEA VORBII

Unul se împrumutase de la finul său un sac
Rupt, prăpădit, plin de petici, ca al unuia sărac.
După ce-şi isprăvi treaba, înapoi nu i l-a dat,
Ci, ca pe o treanţă veche, într-un colţ l-a aruncat.
După ce a trecut vreme, finul său la el mergînd
A cerut ca să-i dea sacul, cam cu ruşine zicînd :
— Naşule, nu cumva mai ţii acea ruptură de sac,
Că uneori şi cu dînsul cîte o trebşoară fac ?
Naşul, care nu-ngrijise de un asfel de sac rău,
Căutînd şi negăsindu-l, zise către finul său :
— E-ei ! fine, cine ştie unde o fi aruncat !
Că pînă mai deunăzi îl vedeam colea supt pat.
Finul pe loc schimbă vorba, zicînd : — Ce fel ? Ei, sărac !
S-a pierdut ! Şi era, uite, o bunătate de sac !

De aceea dar,
Cine are barbă să-şi cumpere pieptene.
Căci
De la un rău platnic, şi cu cenuşa după vatră sau un
sac de paie să te mulţumeşti.

POVESTEA CÎNTECULUI

Un timp c-unele se duce,
Cîte le-a adus cu el,
Ş-alt timp altele aduce,
Osebite ş-în alt fel.

Unul vine şi desface
Cîte celalt a făcut
Ş-altul vine, iar preface
Din plăcut în neplăcut.

Totdauna fiecare
E c-unelte încărcat
Şi se află în lucrare
Zi şi noapte nencetat.

Noi dormim şi el veghează
Şi lucrează cînd şedem,
Din zi-n zi ne-nfăţişază
Cîte-un ce nou să vedem :

Vezi p-un tînăr în putere,
Cu cuvînt viu şi cu ton,
Azi bătrîn fără vedere,
Răzimat p-al său baston.

Vezi pe unul ce în lume
Era-n sărăcie stins,
Astăzi între alţi cu nume,
Cu moşii şi cu coprins.

Vezi pe unul ce-n mărire
Era groază celor mici,
Azi căzut din fericire,
Ocolit şi de amici.

Deci dar toate sînt deşarte
Ale lumii, c-un cuvînt,
Cîte timpul le împarte,
Unui ş-altui pre pămînt.

Lumea este ca o roată
Ce se-ntoarce tot de rost,
Fără cineva să poată
Să rămîie-n ce a fost :

Frumuseţea cea mai sfîntă
Nu stă-n punctul fericit,
Azi frumoasa ce se-ncîntă
Mîine vezi că s-a zbîrcit.

Multe lucruri trecătoare,
Griji, necazuri de nimic,
Sînt la om vătămătoare,
Frumuseţea care-i stric.

Asfel tu dar, prin urmare,
Cîte-ţi zic de nu le crezi,
Şi frumseţea-ţi în ce stare
Va ajunge o să vezi.

O ȘEZĂTOARE LA ȚARĂ SAU CĂLĂTORIA LUI MOȘ ALBU

Din București într-o toamnă plecînd pentru un drum lung,
Seara pîn'la Colintina abia putui să ajung.
Aci fiind hanuri multe, aș fi putut să rămîi
Și ca un drumaș pedestru în acea noapte să mîi,
Dar să nu fac ca țiganul, carele cînd a plecat
Ș-a luat pila, ciocanul, și în tindă s-a culcat,
Viindu-mi aceste-n minte, îmi iau traista pe ciomag,
Și după ce ca tot omul un ciocan de rachiu trag,
O iau pe jos în drum iute, văzînd că s-a înserat,
Ca să ajung mai devreme să găzduiesc la vrun sat.
Mergînd astfel puțin încă, niște ceață s-a întins
Ș-o-ntunecime adîncă din patru părți m-a coprins ;
Eu mergînd și ceața, fumul cît trecea să lăsa gros,
Încît abia vedeam drumul cu ochii plecați în jos.
Satul nu era departe, dar eu drumul meu pierzînd
Luasem spre altă parte, unde mă duc nevăzînd ;
Cînd mă pomenii dodată între niște arătări,
Am stătut în loc îndată, privind cu fluierături ;
Mă miram spre care parte să merg, calea să-mi descurc,
Ziua era prea departe să stau aci să mă culc.
Privind astfel mai departe, văz o lumină de foc,
Și prin mărăcini, prin gloduri o luai spre acel loc ;
Întuneric fiind foarte, unde călcam nu vedeam,
Țiind ochii spre lumină mă-mpiedicam și cădeam ;
Pînă cînd în cea din urmă dodată cum am păsit,
Mă pomenii într-o groapă, de unde n-am mai ieșit ;

Noroc că nu fusese apă, ci un puț nisipos, sec,
Săpat, neisprăvit încă, dar puteam să mă înec ;
Nici n-a fost ghizduri sau lemne de care să mă lovesc,
Că adormeam somnul tatii, să nu mă mai pomenesc ;
Decît mă alesei numai cu dureri din lovituri,
Cu genunchi, coate belite și la ochi cu zgîrieturi.
Și așa fără de voie-mi am rămas să dorm aici,
Nevrînd să fac ca țiganul în tindă a conăci.
Îi găseam atunci dreptate, de-îl luasem de prost,
Și ziceam că mai cuminte decît mine el a fost.
De făceam și eu ca dînsul, nu eram să rătăcesc,
Și să caz în astă groapă, să mor, să mă prăpădesc.
Fiind mult pînă la ziuă, am avut timp de prisos
Că să procitesc în minte mii de spuneri de folos,
Pe care eu mai-nainte nu le chibzuiam așa,
Ci-mi intra pe o ureche și pe ceilaltă-mi ieșa ;
Și ziceam, clătind cu capul, că d-aia bieții români
La cîte o întîmplare zic vorba celor bătrîni :
Că „omul pînă nu pătimește
Niciodată nu să-nțelepțește".
Dar ca surdului bați toabă la urechi cu ăst cuvînt.
Că din gură cu vînt iese și să duce iar în vînt.

Adică următoarea povață :
Cine pleacă mai de dimineață
(Neașteptînd soare să răsară)
Departe ajunge pînă seară.
Și iarăși : la orice călătorie
Nu pleca fără tovărășie.
Negoțul de vei să-ți fie sigur,
Să-l întorci fără tovaroș, singur.
Lupului de ce-i e ceafa groasă ?
Că singur își gătește de masă.

Așadar tovarășia la negoț e de prisos,
Iar la o călătorie să aibi este de folos ;

Căci poate cazi în vro groapă, în apă sau în vrun rîu,
Şi de n-are vro putere, tot îţi întinde un brîu.
Bunioară iacă mie acum cum mi s-a-ntîmplat,
Să fi avut un tovaroş, mîine ar vesti în sat ;
Dar acuma cine ştie d-aci de voi mai ieşi,
Poate de sete, de foame chinuit mă voi sfîrşi !
Gîndind astfel văz că-ncepe a se lumina de zi
Şi scîrţîituri de cară pe drum a se auzi.
Atunci cunoscui că puţul e-n marginea unui drum
Şi pe lîngă tot necazul mă bucurai oarecum.
Deci cînd simţii mai aproape scîrţîitura de car,
Începui să strig din groapă cu recnet ca de văcar.
Dar de alt necaz acuma fierea în mine crăpa :
Că zgomotul cel de cară de tot glasu-mi astupa.
Mai trecînd, auzii iarăşi nişte glasuri de copii,
Carii venise cu vite să le pască prin cîmpii.
Asemenea şi la dînşii am început a striga,
Dar ei fără să audă să juca şi alerga ;
Mai dedei încă o gură, tocma cum strigă la lup,
De eram să-mi rup şi glasul şi de tot să mă astup ;
Dar ce folos ! că băieţii deşi au auzit glas
S-au alergat să se uite în groapă în acel ceas,
Cum mă văzură îndată în fundul puţului stînd,
O croiră toţi la fugă, „Aoleo, dracu !" strigînd...
— Nu sînt drac ! strigai la dînşii, dar ei nici n-au auzit,
Ci-n sat la părinţi să spuie pe fugă s-a repezit ;
Şi sătenii auzindu-i au luat funii pe loc,
Gîndind că din sat d-acilea a căzut vrun dobitoc ;
Dar la puţ dacă veniră şi se uitară în el,
În loc de drac şi de vită văd un om cu ei la fel ;
Ş-începură cu mirare a zice ş-a se cruci :
— Ucigă-te crucea, drace ! Măi, dar cum căzuşi aci ?
Beat ai fost, n-ai fost în firea-ţi, or cum ţi s-a întîmplat,
Tu ai căzut aci singur, or cineva brînci ţ-a dat ?
Acestea zicînd, lăsară funia ce au adus
Şi legîndu-mă cu dînsa de suptsiori m-au tras sus ;

Apoi puțintel cu dînșii pe verdeață am șezut
Și le-am spus toată-ntîmplarea și în puț cum am căzut.

Deci dînd la toți mulțămire și slavă lui Dumnezeu,
Îmi luai traista-n spinare și plecai pe drumul meu,
Hotărînd ca mai devreme la vrun sat să găzduiesc,
Ca nu cumva să se-ntîmple ceva iar să pătimesc.
Mersei vreo cîteva ceasuri, fără undeva să șez,
Temîndu-mă sileam calea pe drum să nu înserez,
Și tot priveam înainte cînd și cînd să văz un sat,
Cum și în cele din urmă de el m-am apropiat ;
Și fiind acum devreme și soarele încă sus,
Rămîind ca două suliți să sfințească la apus,
Și nimeni nu se-ntorsese din săteni pînă atunci,
Ci se aflau toți la muncă încolo-încoaci prin lunci,
Șezui aci jos pe iarbă, fiindcă vîntul bătea,
Fiind și gardul aproape, mă răzimai d-o proptea,
Gîndind ca să mai răsuflu și să odihnesc cevași
Pînă să vie sătenii și să-mi caut un salaș.
Eu ostenit de drum una, al doilea nedormit,
Stînd în puț o noapte-ntreagă în cugete chinuit,
Am adormit fără veste lîngă gard cum am picat ;
Cînd m-am deșteptat, văzui că tot satul s-a fost culcat.
Începînd să fluier iară, mă scol, mă uit împrejur,
Și, Dumnezeu să mă ierte, cît p-aci eram să-njur,
Cînd văzui că nicăierea lumină nu se zărea,
Decît la o ferestruie ceva-ceva licurea ;
Îmi luai traista la umăr și ciomăgelul în mîini
Și plecai spre acea casă, lătrîndu-mă mii de cîini ;
Cînd am mers în bătătură și la ușă am ajuns,
Nici n-am strigat, ș-o femeie dinlăuntru a răspuns :
— Cine e pe astă-vreme ? Eu îi răspunsei : — Om bun.
Ea mă întrebă : — Cîți inși sînteți ? Eu am răspuns :
— Numai un.
— Dar ce vrei ? mă-ntrebă iară ; eu am răspuns :

— Sînt drumaș,
Am întîrziat pe cale și te rog să-mi dai sălaș.
Ea, deschizînd : — Poftim — zice — intră-n casă,
dragul meu,
Că pentru oameni de treabă e loc de la Dumnezeu.
Intrînd și dînd bună vreme, ea mă-ndreptă la un pat
Ș-împingînd în foc tăciunii, să toarcă s-a apucat ;
Și tocmai cînd să casc gura să-ncep a o întreba
Despre una, despre alta și d-are bărbat sau ba,
Din depărtare dodată se auzi un cîmpoi,
Făcîndu-i alai toți cîinii cu lătratul dinapoi,
La care zise femeia : Iacă și bărbatul meu,
Beat de la cîrciumă vine și cîntă să-l auz eu.
Acest cuvînt al nevestii, că vine bărbatu-i beat,
Nu-mi prea sună-n urechi bine și cam-cam m-am
îngrijat ;
„De o fi, ziceam în sine-mi, vreun om bănuitor
Și cu arțag la beție, bătăios gîlcevitor,
Cum mă va vedea pe mine, la miez de noapte șezînd
Cu nevasta lui în casă, te miri ce i-o da prin gînd !
Și atunci, Doamne ferește, iar vreuna voi păți
De nu voi ave cu cine părul a mi-l împărți !"
Gîndind eu aceste, iacă cîinele lui îl lătră
Și gazda mea cu cimpoiul abia pe ușă intră.
— Bună vreme ! — zise vesel, la nevasta lui cătînd —
Dar ce nu te-ai culcat încă și șezi la furcă torcînd ?
Pe lîngă aceste vorbe s-a-ntins cu mîna la ea
Ca tot omul la nevasta-i cam în glume cînd o ia.
Dar ea : — Șezi, frate, — îi zise, cam încetinel
șoptind —
Avem un strein în casă și poate n-o fi dormind ;
Mă pomenii adineaură cu el la ușă bătînd,
Pînă mîine-dimineață sălaș de la noi cerînd.

El cînd zise : — Unde este ? îndată s-a şi sucit,
Şi văzîndu-mă îmi zise : — Oaspet, bine ai venit !
Apoi întrebînd nevasta : — Dar i-ai dat pentru cinat ?
— Ce să-i dau ? — ea îi răspunse — mamaliga s-a mîncat.
— Fă alta curînd, îi zise — Dar din ce ? — ea i-a vorbit —,
Că mălaiul ce-l avurăm de astăzi s-a isprăvit.
— Pleacă mai curînd — el zise — şi te-mprumută
din sat.
— Acuma toţi dorm — răspunse —, dar voi fierbe
un pîsat.
— Ai pîsat ? bravo — el zise — pune căldarea curînd,
Şi o umple să-i ajungă, că o fi omul flămînd.
Eu auzind vorba bună, care nu o aşteptam,
Îmi veni puţintel suflet, dar tăceam şi ascultam ;
Că mă temeam cu vro vorbă nu cumva să-l înăspresc
Şi cu vreo-njurătură pe loc să mă pomenesc.
Pîsatul dar fuse gata, masa îndată s-a pus
Ş-într-o troacă largă, mare răsturnîndu-l l-a adus.
— Prietene, poftim ! — zise veselul ospătător —
Vino şi şezi de mănîncă, ca un flămînd călător,
Şi eu aci lîngă tine cu cimpoiul o să şez,
Pînă te-ai sătura bine, să-ţi cînt să te dezmierdez ;
Că am poftă să-ţi fac cinste tocma ca la un boier,
Să pomeneşti de sălaşul al unuia cimpoier.

Aşa eu şezui la masă a mînca şi a sufla,
Începu şi el îndată cimpoiul a şi-l umfla ;
Deşi nu-mi ardea de cîntec, cum eram ostenit mult,
Dar cu voie fără voie, trebuia ca să-l ascult.
El cînta, eu pe tăcute cu lingura tot căram,
Eu treaz, flămînd, el beat, sătul, cam nepotriviţi eram ;
Dar cînd eu îmi umflai burta şi mă-nchinai să mă scol ?
El privind şi văzînd vasul că încă tot nu e gol :
— Mănîncă ! strigă — mănîncă, te rog, dacă mă iubeşti,
Nimica să nu rămîie, să te văz că-l isprăveşti.

— Mîncai ! — zisei — bogdaproste, prea bine m-am săturat.
— Nu să poate, — el răspunse — mai nimica n-ai mîncat.

Văzînd că nu scap de dînsul iarăși lingura luai,
Ca să-i îndeplinesc voia, încă ceva mai mîncai.
Văzînd el că stătui iarăși, se uită iarăși în vas
Și-îmi zise : — Ț-am spus o dată să-l mănînci, că nu te las!
Mă îmbia tot întruna și din cimpoi nu tăcea.
Nu mai avea altă vorbă decît „mănîncă !" zicea.
Eu văzînd că nu am altfel de el să mă mîntuiesc,
Trebuia orcum pîsatul din troacă să-l isprăvesc ;
Și-învățîndu-mă nevoia, iar lingura am luat
Și-începui s-o duc spre gură încărcată cu pîsat,
Iar cu cealaltă mînă din lingură îl luam
Și fără să mă priceapă p-ascuns în sîn îl băgam ;
Că fiind cam întuneric cu lumina de tăciuni,
Am putut să fac prea lesne astfel de înșelăciuni ;
Și mai vîrtos el adesea cimpoiul cum își umfla,
Aveam prilej să nu poată meșteșugul a-mi afla.

Astfel curățînd eu vasul și lăsîndu-l de tot gol,
Am întrebat de am voie de la masă să mă scol.
El își plecă iarăși capul și în troacă s-a uitat,
Ca să vază de mai este într-însa ceva păsat ;
Și văzînd-o goală-mi zise : — Scoală, acum să jucăm
O horă de brîu sîrbească și atunci să ne culcăm.
Zicînd aceste îndată o mînă îmi puse-n brîu
Și începu să mă poarte ca p-un dobitoc de frîu ;
Iar cu cealaltă mînă din cimpoi zgomot făcea,
Strigîndu-mi des „joacă bine !", prin casă mă răsucea ;
Cu voie, fără de voie, a trebuit să și joc,
Ca să scap cumva din mîna-i nu aveam nici un mijloc.
Trăgînd dar prin casă danțul și fiind de brîu întins.
Slăbind încet, încet brîul deodată s-a descins,

Ș-începu din sîn pîsatul supt picioare a pica
Încoa-încolo prin casă și de noi a se călca ;

El simțind sub picior moale, îndată stătu din joc
Și din vatră cu tăciune se uită în acel loc.
Ce i s-a părut, nebunul, e aproape de-nțeles,
Începu să dea în mine, strigînd afară să ies.
Și luîndu-mă de mînă pe ușă mă îmbrînci,
Zicînd : — Du-te în poiană, iar nu în casă aci.
Se luă și după mine, dîndu-mi una peste tur,
Zicînd : — Du-te mai departe, iar nu aici împrejur.
Eu văzîndu-mă de dînsul dat afară ca un porc
Mă temui d-aci-nainte în casă să mai mă-ntorc,
Ca nu cumva să mă ție pînă la ziua la joc
Și să nu-mi odihnesc trupul ș-în acea noapte deloc ;
Așa sării în grădină, d-acolo-n altă intrai
Și pe o claie de paie ca să mă culc mă urcai...

Stînd eu aci văz că trece un sătean cu carul gol,
Îl strig, îl rog ca să vie să-mi dea mîna să mă scol.
Bunul om își opri carul, pe loc la mine veni
Și întîi cu bună ziua după ce mă omeni,
Mă întrebă ce îmi este. Eu i-am zis : — Nu poci acum,
Ci ia-mă-n car ș-îți voi spune ceea ce mă-ntrebi
pe drum.
Așa el de suptsioară ca p-o mireasă mă ia,
Ș-abia în caru-i mă puse, fără a se-ngreuia,
Dete „hăis ! cea !", plecă carul, și eu cum eram turtit
Ca un copilaș în leagăn îndată am adormit.
El neavînd ce să facă să dorm bușteau m-a lăsat
Ș-a fost silit să mă ducă acasă la el în sat.
Cînd ajunse-n bătătură ș-începu a desjuga,
Auzindu-l făcînd gură și copiii a-și striga,
Mă deșteptai deodată treaz de vin, de somn sătul,
Și mă văzui tras cu carul și băgat supt un pătul
Îmi frec ochii, mă uit bine, văz că s-a fost înserat,
Ș-alăturea un foc mare de fete înconjurat,

Care din sat se strînsese la șezătoare cu furci
Și de glume, basme, rîsuri hohoteau ca niște curci.

Mă ridicai în picioare ca să mă dau jos din car,
Dar șezui iar, cînd văzui că sînt plin de noroi, murdar ;
Și stînd aci, pîntre loitre la dînsele mă uitam,
Tiriachiu, în cap cu fumul, cu căscate ascultam ;
Așa-nțelesei că ele a fost spuind ghicitori,
Cum obicinuiesc prin sate să spuie la șezători ;
Alte care mai zisese nu poci să știu pîn-aci,
Decît pe-acestea care auzii a le ghici :

Ghici ghicitoarea mea :
Ce lucru este în toate
Și fără el nu se poate ?
(Numele)

Să vă întreb alta :
Spuneți-mi acum anume
Ce pom e acel în lume
Care ramurile sale
Toate le are la vale
Și vinele, rădăcina,
Îi stau în sus cu tulpina ?
(Omul)

Ghici ghicitoarea mea :
Ce floare e mai frumoasă
Și bărbații o miroasă,
Numai lor e drăgăstoasă ?
(Femeia)

Ghici ghicitoarea mea :
Ce nod cu gura să-nnoadă
Și cu mîini nu se desnoadă ?
(Cununia)

Ce este aceea :
Supt pădure grămădită
Șade lumea învelită,
Ziua de soare fugită,
Noaptea de lună pitită ?
(Casa)

Ghici ghicitoarea mea :

Sînt albă, suliminită,
Și urîtă și iubită.
Vara nu vor să mă vază
Și iarna mă-mbrățișează.
(Soba)

Ghici ghicitoarea mea :
Eu n-am din natură
Nici limbă, nici gură,
Dar spui la orcare
Cusurul ce-l are,
Și nu se mînie,
Ci va să mă ție.
(Oglinda)

Ghici ghicitoarea mea :
Din toate-s mai grasă
Cînd intru, de groasă
Umplu toată casa,
Ziua mi-e rușine,
Noaptea văz mai bine.
(Lumînarea)

Ghici ghicitoarea mea :
Eu la orice casă
Sînt slugă aleasă,
Eu pe orișicine
Întîmpin cînd vine,

Cînd pleacă afară,
Eu îl petrec iară.
(Uşa)

Ghici ghicitoarea mea :
Ziua în volaje
Mereu mă pornesc,
Noaptea mă pun straje
Casa să păzesc.
(Broasca uşii)

Ghici ghicitoarea mea :
Sînt cercel cu toartă
Dar om nu mă poartă,
Decît mă acaţă
La case în faţă.
(Lacătul)

Ghici ghicitoarea mea :
În pădure m-am născut,
În pădure am crescut,
Ş-în oraş cum m-au adus
Judecător am fost pus.
(Băţul)

Ghici ghicitoarea mea :
Ce e dulce şi mai dulce
Şi nu poate să se-mbuce,
Dar din el gustă tot omul,
Şi argatul, ca şi domnul ?
(Somnul)

Ghici ghicitoarea mea :
Ce nu poţi să pui
Să şază în cui ?
(Oul)

Ghici ghicitoarea mea :
Buturuguţă uscată,

O ridică încărcată
Și o dă jos descărcată.
(Lingura)

Ghici ghicitoarea mea :
Trupul, capul mi-e tot una,
P-un picior stau totdeauna,
Cămăși am nenumărate
Și le port toate-mbrăcate.
(Varza)

Ghici ghicitoarea mea :
Chipul meu e tot bubos
Și nu-s la nimeni scîrbos,
Chiar de-mpărați sînt cinstit
Și la masă-s priimit.
(Strugurele)

Ghici ghicitoarea mea :
Patru frați gemeni născuți,
Tot îmbrățișați crescuți,
Oricînd îi vezi la un loc
Înveliți într-un cojoc.
(Miezul de nucă)

Ghici ghicitoarea mea :
Coarne are și bou nu e,
Samar poartă, magar nu e,
Mîini n-are,-n copaci se suie.
(Melcul)

Ghici ghicitoarea mea :
La trup sînt ușor,
Fără aripi zbor,
Dar nu sînt nici nor.
(Fulgul)

Ghici ghicitoarea mea :
Ce hiară încornorată
Umblă cu gura căscată
Și numai cu limba rîmă,
Tot răstoarnă și dărîmă ?
(Plugul)

Ghici ghicitoarea mea :
Trupul îmi bagă în casă
Și capul afară-mi lasă.
(Cuiul)

Într-acestea, văz că vine la dînsele un bătrîn,
Care se pare că este un prea dezgheţat român,
Pe care ele-l chemase să le spuie la poveşti,
Fiindcă el ştia carte ş-alte bazne bătrîneşti.
Fetele dacă-l văzură începură a-l numi,
Zicînd : — Iacă şi moş Neagu veni a ne mulţămi.
După ce şezu bătrînul, una carea îndruga
Începu cu linguşire a-i zice şi a-l ruga :
— Moşicule ! ştii prea bine că noi toate te iubim
Şi ca pe un tată tocma te avem şi te cinstim ;
De aceea totdeauna te chemăm la şezători
Să ne spui vreo poveste şi niscaiva ghicitori ;
Fă bine dar ş-astă-seară, fără a te supăra,
Cu ghicitori or cu bazne iarăşi a ne-ndatora.
El răspunse : — Draga tatii, eu ştiu lucruri bătrîneşti
Şi ca bătrîn nu-mi prea place ghicitori copilăreşti ;
Dar ca să vă-mplinesc voia, îmi voi lăsa placul meu,
Vă voi spune, dar ştiu bine c-o să le dezleg tot eu.

Bunioară ca : Odată, un sătean la bîlci plecînd,
Veni copilul la dînsul şi îl întrebă zicînd :
„Unde vrei să mergi, tatică ?“ El : „La bîlci, copilul meu“.
Fiul : „Cumpără-mi un fluier, de nu vei să merg şi eu !“

Tatăl său făgăduindu-i și la bîlci dacă s-a dus
Ca să-i cumpere un fluier aminte ș-au și adus.
Acasă dacă se-ntoarse, fiul său l-a-ntîmpinat
Și bucurat zise : „Tată ! dar fluier mi-ai cumpărat ?"
El „da !" după ce-i răspunse și fluierul i-a întins
Și fiul de păreri bune cu două mîini l-a coprins ;
După ce suflă într-însul și se-ncercă a cînta,
„Mă rog, tăticule, zise, na de cîntă dumneata".
Așa chiar și voi acuma veți face la spusul meu,
Eu să vă zic ghicitoarea și să o dezleg tot eu.
Cu toate că nu mă supăr, puteți să mă întrebați
Care n-o puteți pricepe și nu știți s-o dezlegați.

Așadară ascultați :
Întrebare : De ce latră cîinele ?
(Că nu poate vorbi)
Într. : De ce duce cîinele osul în gură ?
(Că nu are traistă să-l puie)
Într. : De ce roade cîinele osul ?
(Că nu poate să-l înghită)
Într. : De ce se culcă boul ?
(Că nu poate să șază)
Într. : De ce-i curg boului balele ?
(Că nu poate să scuipe)
Într. : Cine geme nobolind și caută nepierzînd ?
(Porcul)
Într. : De ce fuge iepurele la deal ?
(Că nu poate să intre sub deal)
Într. : Cînd stă iepurele și nu fuge ?
(În frigare)
Într. : De ce șade cioara-n par ?
(Că nu se poate înțepa în el)
Într. : Cînd este parul cu amîndouă părțile-n pămînt ?
(Cînd e oala pusă pe el)
Într. : Cînd e noaptea mai mică ?
(Cînd te culci seara tîrziu)

Într. : Cînd e ziua cea mai lungă ?
(Cînd n-ai ce să mănînci)
Într. : Care bucate sînt mai cu gust ?
(Care se mănîncă cu foame)
Într. : Ce este mai dulce decît toate în lume ?
(Limba, cînd vorbește vorbe dulci)
Într. : Dar ce este mai amar decît toate ?
(Iarăși limba, cînd vorbește vorbe amare)
Ca d-alde aste și alte pe cînd moș Neagu spunea,
Din care cele mai multe nu le poci minte ținea,
Văz intrînd în bătătură alți doi inși, încet pișind
Și pe cale împreună d-alde ale lor vorbind.
Fetele cum îl zăriră îi ziseră își ziseră : — Vedeți voi ?
Uite că vine moș popa și arendașul la noi.
Zicînd astfel se sculară care pe unde ședea,
Cinstea cea cuviincioasă acestora ca să dea ;
După dînșii totodată veni și un militar,
Care din slujbă ieșise ș-aducea un lăutar.
Deci zicîndu-le să șază, șezură și ei în rînd,
Cîte o buturugută în loc de scaune luînd...

TABEL CRONOLOGIC

1796 Se naşte la Sliven, în Bulgaria, Anton Pantaleon, din tată de profesie căldărar. Mama, Tomaida, rămasă curînd văduvă, cu trei copii, pribegeşte peste Dunăre.

1812 Tomaida şi cu mezinul Anton se stabilesc la Bucureşti, după ce doi fraţi mai mari, cad la asediul Brăilei, fiind înrolaţi în armata rusă.

1813 E angajat paracliser la Biserica Olari.

1816—1818 Urmează cursurile şcolii deschise de Petru Efesiu, în tipografia căruia se angajează ulterior.

1820 Se căsătoreşte cu Zamfira Agurizian. Are un fiu, Lazăr.

1821 Pe timpul răscoalei lui Tudor Vladimirescu se refugiază la Braşov.

1826 Predă la şcoala din Rîmnicu-Vîlcea, ca profesor de muzică.

1828 Revine la Braşov şi cîntă la Biserica Sf. Nicolae din Schei. Face cunoştinţă cu Ioan Barac.

1831—1841 Bogată activitate tipografică. Scoate *Îndreptătorul bețivilor, Noul Erotocrit, Fabule şi istorioare.*

1840 Apare revista *Dacia literară*, cu faimosul ei imperativ : fundamentarea unei culturi originale.

1842 E protopsalt la Biserica domnească de la Curtea Veche.

1843 Cumpără o tipografie. Face călătorii prin țară să-și desfacă tipăriturile.

1846 Publică *Poezii populare* și *Catavasierul.*

1847 Incendiu de proporții cuprinde Bucureștii. Evocă evenimentul. Scoate *Povestea vorbii.*

1848 Nu ia parte în mod direct la revoluție. Se refugiază peste Olt, dar, cum afirmă G. Dem Teodorescu, aderă la mișcarea înnoitoare. Pune pe muzică poezia lui Andrei Mureșanu, *Un răsunet.*

1850 Dă la tipar istorisirea *Înțeleptul Arghir cu nepotul său Anadam.*

1851 Reeditează *Povestea vorbii.* Își dezvăluie și îmbogățește nesecata știință aforistică.

1853 Editează *Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea.*
Dimitrie Bolintineanu editează la Paris lucrarea informativă *Les principautés roumaines. (Principatele române...),* în care se referă și la Anton Pann numindu-l „poet popular prin excelență". Poetul adaugă semnificativ: „El scrie pentru popor pe care-l face să rîdă și să plîngă și căruia îi vorbește limba [...]. Își caută subiecte în jurul casei și nu în jurul lumii."

1854 Culegere de povești și anecdote.
Reeditează *Înțeleptul Arghir cu nepotul său Anadam.* Umblă prin țară în căutare de fonduri. Dintr-un han, prin Oltenia, contractează un tifos și moare.
Este îngropat în curtea bisericii Lucaci, din București.

H. Z.

APRECIERI CRITICE

„Omul încă tînăr, cu ghicilicul pus strengărește pe capul pletos, n-are măcar un nume și nu e din nici o țară. Îi zice Anton, Antonache [...]. Acum își zicea Pann, pentru că, numindu-se, de fapt, Pantaleon, urechea-i zicea că nu se poate iscăli astfel ca «poet» ; pusese întîi «Pan...», cu puncte la sfîrșit, ca un pseudonim și apoi făcuse din această prescurtare numele său obișnuit, curent, în scris și în viață.

Ale lui însă cu adevărat sînt «cîntecele politicești morale» care urmează.

Între ele e plin de mișcare și de veselie fragedă..."

(N. Iorga. *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea. De la 1821 înainte*, București, Inst. de arte grafice Minerva, 1907, p. 231—233.)

„...Anton Pann cunoaște bine lumea satelor, superstițiile vîrîte în mintea oamenilor de către exploatatori, naivitatea unor țărani, care se lăsau păcăliți de șarlatani pe la bîlciuri. Dar nu numai atît. Scriitorul vorbește și despre suferințele îndurate de țărani din partea boierilor, a vechililor și zapciilor. Scriind despre toate acestea, el îi îndemna pe săteni să prețuiască munca, să se lepede de credințele deșarte, să se ferească de fățarnici și înșelători...

Aceasta este o calitate principală a tuturor operelor lui Anton Pann : tendința educativă. Pentru scriitorul nostru literatura nu era o simplă distracție fără folos. Trebuie să spunem însă că el n-a făcut nici greșeala să-și transforme scrisul în niște lecții seci, neatrăgătoare..."

(Ion Roman. Prefață la : *O șezătoare la țară și alte povestiri, fabule și snoave*, București, E.S.P.L.A., 1959, p. 9—13.)

„Dar Anton Pann surprinde și prin ușurința cu care versifică. Dacă versul lui nu atinge cizelarea perfectă a marelui virtuos, de vină e numai stadiul incipient în care se afla literatura românească la mijlocul secolului al XIX-lea și graba cu care lucrează scriitorul. Versul lui are o surprinzătoare fluență și suplețe. Prozodia versurilor lui nu-i simplă. În ea aflăm atît ecouri din versificația populară cît și din cea cultă."

(C. Ciuchindel. Prefață la *O șezătoare la țară*, București, Editura Tineretului, 1963, p. 20.)

„Ceea ce a urmărit Anton Pann în toate scrierile sale de seamă a fost să transmită o învățătură, o maximă de viață, o îndrumare pentru buna întocmire a unei existențe omenești. Făcînd așa, el continua linia filozofilor populari ai antichității, rămași multă vreme ca un tip viu în Orient...

Va veni într-o zi un tînăr care va studia pe Pann, așa cum el merită, în multiplicitatea temelor lui, pentru a le plasa în circuitul lor mondial și pentru a arăta ce au devenit ele sub mîna meșterului nostru, ce ecouri a reținut acesta din societatea lui, care a fost temperamentul, filozofia și mijloacele lui artistice...

O șezătoare la țară ca și *Povestea vorbii* ocupă în literatura română locul pe care îl dețin *Decameronul*, *Till Eulenspiegel* sau *Simplicius Simplicissimus* în literaturile Apusului și merită să i se recunoască, asemenea acestora, titlurile de universalitate pe care le merită prin atîtea însușiri eminente."

(Tudor Vianu. *Literatură universală și literatură națională*, București, E.S.P.L.A., 1954, p. 154—165.)

„Spuneam că Anton Pann este, în configurația literaturii noastre, unul din cazurile ei singulare. El este, în același timp (și lucrul a fost subliniat încă de mult), și unul din miracolele literaturii noastre, dacă luăm în seamă tainele biografiei lui, nerelevate încă, misterele ce încă înfășoară copilăria și adolescența lui...

Fuziunea aceasta de orientalism și de note occidentale, la care ne-am referit, este una din trăsăturile caracteristice ale personalității lui Anton Pann și ea se traduce nu numai în activitatea lui

pe două planuri, psaltică și mirenească, sau în atributele vestimentare ale trecutului, așa cum ni le-a transmis majoritatea portretelor lui, scriptice sau desenate, dar ea transpare și din amestecul de noțiuni și vocabule, din aspirația nesățioasă de a asimila orice nouă cunoștință, de a face loc oricăror cuceriri ale progresului.

Talentul lui Anton Pann a fructificat și sporit nu numai cultura obștească, în proporțiile ce se cunosc, dar a și primenit apele izvoarelor noastre lirice."

(Perpessicius. *Mențiuni de istoriografie literară și folclor* (1948—1956), București, E.S.P.L.A., 1957, p. 446—476.)

„Arta de povestitor a lui Anton Pann e în linia marilor maeștri ai «novelei», în sensul primitiv al termenului : simplă, transparentă, plină de firesc, eficace...

Estetica lui e didacticistă, participînd deplin, deși — se înțelege — prin instinct, și nu ca urmare a unui proces de edificare teoretică, la modalitatea creatoare a clasicismului. Dar la noi nu putea fi vorba de o tradiție de literatură clasică. Pe de altă parte, Pann era autodidact, lipsit de cultură temeinică. Nu avea scrupule doctrinare, probabil nici timp, ca să-și aleagă manuscrisele, fiindcă tipografia îl solicita mereu, fără să-i acorde răgazul unui popas îndelungat pe texte. De aceea, procedînd ca un clasic, scriitorul nu se simțea totuși obligat față de regule și nu poseda o noțiune tiranică a gustului. Desele licențe, atît în domeniul prozodiei, cît și al compoziției sau vocabularului, definesc un artist ingenuu, preocupat de materia actului poetic și nu de forma lui.

Azi perspectiva s-a schimbat : Anton Pann a fost, în sfîrșit, smuls acelei periferii literare în care îl închisese trecutul obtuz, insensibil la creațiile străbătute de veridicitatea vieții poporului. Poetul mahalalei nu mai face parte din mahalaua poeziei. Astăzi vedem bine că el aparține fondului de aur al literaturii naționale."

(Paul Cornea. *Anton Pann*, București, E.P.L., 1964, p. 139—164.)

„Așadar, Pann e clasic. Prin el se pot, dealtfel, verifica mai toate locurile comune ale clasicismului. În epoca lui romantică, Pann e un anacronic. În definitiv, toți clasicii sînt anacronici sau atemporali. [...] În comparație cu contemporanii lui, cu poezia lor romantică și cu arta lor jună, în comparație cu un Cârlova, cu un Bolintineanu, chiar și cu Grigore Alexandrescu (clasic prin accident), cu toți acești reprezentanți ai zorilor unei literaturi, Anton Pann e neașteptat de bătrîn. De fapt, nici nu are vîrstă. Evident, prin clasicism, prin înțelepciune și bun-simț, prin erudiție și jovialitate, prin folclor, Anton Pann e predecesorul lui Creangă."

(Șerban Foarță. Prefață la *Povestea vorbii*, București, Editura Minerva, 1971, p. XIV—XXI.)

„Cu un ochi expert, Ion Barbu a văzut în universul balcanic al lui Anton Pann un spațiu care-l conține spiritualicește și pe el, temperament meridional în esență, chiar dacă supus sub cenzura lucidității.

...Cine îl citește acum pe Anton Pann nu va putea despărți imaginea lui și a lumii în care a trăit de interpretarea pe care a dobîndit-o această lume prin Ion Barbu. Iar dacă privim în urmă, vom constata că viziunea atemporală pe care o desprinde Ion Barbu în existența acestei lumi, utopismul ei, anacronismul ei, constituie pînă la un punct realitatea însăși. În această lume de tîrgoveți, de breslași, lume forfotind într-o medievalitate crepusculară, în care măruntul burghez este încă o raritate, pe cîtă vreme boierul își licar reprezintă demnitatea socială întruchipată, în acest ev epuizat, dar plin de forță (puterea tradiției) Anton Pann pare a fi el însuși un atemporal. El trăiește nu numai în acest spațiu, la confluența între apus și răsărit, dar și în epoca de tranziție spre o nouă spiritualitate."

(Dinu Flămînd. Postfață la *Pilde și istorioare*, București, Editura Minerva, 1975, p. 281—282.)

CUPRINS

Tolba lui Anton Pann 5
Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea 13
Învățătura dată rău se sparge în capul tău 13
Pîine, la foame, udată e cea mai dulce bucată 14
Cînd se gătește în laturi numai din miros te saturi 15
Grijile-s la creditori mai mult decît la datori 15
Cînd ceri și nu ți se trece, te-ntorci cu inima rece 15
Dacă n-ai să mergi călare nu umbla la-mprumutare 16
Cască ochii la tocmeală, iar nu după ce te-nșală 16
Un nebun făgăduiește și-nțeleptul s-amăgește 17
Haina mai mult e privită decît persoana cinstită 18
Omul nu poate să facă un lucru la toți să placă 19
Cine fură azi o ceapă mîine fură și o iapă... 20
Te păzește să nu superi p-altul între proști să-l numeri 20
Mulți sînt proști care le place p-alții-n sobor să împace 22
Cui îi place liniștire să-și facă împrejmuire 23
Într-a această lume orice d-unde vine se întoarce 23
Pînă la anul, ori magarul, ori samarul 24
Proverburi adică zicale sau povestea vorbii 27
Despre cusururi sau urîciuni 27
Povestea vorbii (Primăvară, — întîia oară rozele cînd înfloresc) 29
Povestea vorbii (Doi precupeți tineri se întovărășiră) 31
Despre vorbire 33
Despre minciuni și flecării 35
Povestea vorbii (Un mincinos stînd odată zise altui mincinos) 36

Despre năravuri rele 37
Povestea vorbii (Trei neghiobi mergînd pe-o vale) 38
Povestea vorbii (Se zice că oareunde un împărat curios) 40
Povestea vorbii (Un grec oarecare, din sate plugar) 41
Povestea cîntecului 49
Despre lucrare 50
Povestea vorbii (Doi țărani cînd vrură la lucru să plece) 53
Despre învățătură 56
Despre învățătură iarăși 58
Despre virtute (Faptă bună) 59
Povestea vorbii (Bogăția, Desfătarea, Virtutea și Sănătatea) 61
Povestea vorbii (Pupăza moțată și frumoasă-n pene) 65
Povestea vorbii (Doi inși se-ntovărășiră...) 66
Despre neunire și neînțelegere 71
Povestea vorbii (Un surd caprele păzind) 73
Povestea vorbii (Doi prieteni împreună...) 77
Povestea vorbii (Primăvara într-un nuc) 78
Povestea vorbii (Două pisici într-o casă...) 81
Despre mojicie iarăși 82
Despre viclenie 82
Povestea vorbii (Oarecare meșteraș) 83
Povestea vorbii (Un sultan odată umblînd prin cetate) 84
Povestea vorbii (Unul avînd poftă să meargă la țară) 86
Povestea vorbii (Unul se împrumutase...) 87
Povestea cîntecului (Un timp c-unele se duce) 88
O șezătoare la țară sau Călătoria lui Moș Albu 90
Tabel cronologic 105
Aprecieri critice 107

BIBLIOTECA ŞCOLARULUI

122 numere apărute dintre care fac parte şi următoarele titluri (în ordinea apariţiei):

BIBLIOTECA ŞCOLARULUI

103. Victor Hugo — Gavroche. Cosette
104. Grigore Alexandrescu — Poezii. Proză
105. Tudor Arghezi — Versuri şi proză
106. Marcel Breslaşu — Ce-o să fie Bondocel?
107. Mihai Eminescu — Luceafărul
108. Octavian Goga — Poezii
109. Mihail Sadoveanu — Şoimii
110. Cezar Petrescu — Năluca
111. Emil Gîrleanu — Din lumea celor care nu cuvîntă
112. x x x — Clasa muncitoare în literatură, vol. I
113. x x x — Clasa muncitoare în literatură, vol. II
114. Ioan Slavici — Moara cu noroc
115. x x x — Povestiri istorice
116. Alecu Russo — Cîntarea României
117. x x x — Inimă tînără
118. Fraţii Grimm — Poveşti
119. Jean Bart — Europolis
120. Octav Pancu-Iaşi — Făt-Frumos cînd era mic
121. Eusebiu Camilar — Stejarul din Borzeşti
122. Barbu Delavrancea — Bunicul. Bunica

BIBLIOTECA ŞCOLARULUI

BIBLIOTECA ŞCOLARULUI

Lei 4